

„LUPTA PENTRU LUMINA“

„LUMINA PRIN LUPTA“

REVISTA LITERARA

APARE ODATA PE LUNA

Director, T. H. M. STOENESCU

ROLUL CURTIZANELOR IN ANTICITATE

— STUDIU CRITIC —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anticitatea 'mă-a plăcut în tot d'auna mai mult de cât veacurile moderne, fiind-că anticitatea, prin îndepărtarea sa, mi s'a înfățișat pururea încongiurată de o aureolă mai vastă, mai strălucitoare, mai măreață de cât orî-care epocă a istoriei neamului omenesc.

Cine a zămislit dintru început pe cele d'înteu curti-zane ? Eu cred că religiunile orientului. Voiu proba aceasta în cursul acestui studiu.

I

Voltaire a zis oare când : „*Mai în tot d'auna reî găsi în legi, în culte, în obiceiuri, cea mai mare nebunie umană cu puțină înțelepciune.*“ Religiunile orientului, au demonstrat cele d'înteu prezența acestor două elemente în constituțiunile acelor religiuni. Propovăduind universalitatea *cultului plăcerei*, aceste religiuni au zămislit o adevărată civilizațiune, au purificat moravurile, au desvolta^t adânc facultățile artistice ale

unuï popor. Aceasta este lesne de probat. Cultul *Venererei* (sau al zeiței *Venus* sau pe grecește al *Afroditiei*) trebuia naturalmente să tinză a stârni și a desvolta simțibilitatea omului. În acest cult nu era vorba numai de a pune pe om în fața suferinței și a nenorocirilor ce alcătuesc destinul său, dupe cum fac teologiile moderne. Nu era vorba de a-î arăta un D-zeu arbitrar, împovărând pe oameni cu un jug nemeritat. Nu. Divinitățile antice apar toate surizitoare la răsăritul zorilor societăților zămislite de imaginațiunea amoroasă. Căci omul, nu este creat pentru a aduce născând pe această lume stigmatul unui păcat original, cum pretind teologii. *Venus*, zeița cea cu dulc surisuri, bine-făcătoarea zeiță, este cea d'întâi divinitate pe care spiritul omului o zămisli, zeiță înfățișând principiul vieții, emblema fecundității, muma tuturilor ființelor. Această zeiță va aduce omului făgădueli și seducțiuni. Pe dēnsa o va invoca el ca pe o divinitate primitivă; pe dēnsa, care va rămânea pentru dēnsul simbolul înmulțirii neamului, simbolul plăcerii. Vom vedea că acest din urmă caracter, adică simbolul plăcerii, va prevala în cultul *Venererei* și va domina pe toate cele-l'alte.

În orient se zidi altare zeiței *Venus* sub numele de: *Anaitis*, *Astarté*, *Milita*. Însă figura cea mai curioasă a ritului ce se practica acolo, era aceia care consista, pentru femeii, a sacrifica *Astarteei* dându-se iubirii streinilor călătorii, cari prin interesele comerțului lor, erau veniți pe aceste țărni renumite. Herodote, istoricul care șezuse multă vreme la Babilonenii, vorbește de chipul cum femeile sacrificaū lui *Venus-Astarté*. Citez pe Herodote: „Orî-ce femeie născută în țară este obligată, o dată în viața sa, de a se duce în templul lui *Venus* pentru a iubi pe un călător strein. Mai multe dintre dēnsele, desprețuind de a se vedea contopite cu cele-lalte femeii, din cauza orgoliului ce le inspiră bogăția lor, se duc înaintea templului, purtate în baldachine acoperite. Acolo, ele stau

jos, având înapoia lor un mare număr de servitorî, cari le-au întovărășit; însă cea mai mare parte dintr'ênsele șed pe o bucată de pământ dependintă de templul lui Venus, cu o coroană de ațe împrejurul capului. Unele sosesc, altele se retrag.

În toate părțile se vîd alee separate prin funii întinse. Streinii se plimbă în aceste alee și aleg femeile care le plac mai mult. Când o femeie s'a așezat în acest loc, ea nu se mai poate întoarce acasă pînă ce un strein nu i-a aruncat câțî-va banî pe genuchî... Trebuie ca streinul, aruncându'î banî să'î zică: «*Invoc pe zeița Astarté.*» (Asirienii dau lui Venus numele de Astarté). Ori cât de mică ar fi suma aruncată, streinul n'are teamă că va întîmpina refuz: legea oprește aceasta, căcî acei banî devin *banî sfinți*.

Cele care au ca dar de la D-zeu o talie elegantă și sunt frumoase la chip nu șed mult pe pragul templului; cele urîte însă, natural că șed mai mult, pentru că ele nu pot satisface cerințele legii. Sunt multe care șed trei sau patru ani... acelea trebuie să fie de o slujenie fenomenală.

Aici se încheie citațiunea din Herodote.

Prorocul Varuh povestește în S-ta biblie că în Babilona a văzut fete frumoase, cu talia prinsă într'un colan de funie, șezînd pe marginea drumurilor, arzînd tămâe și smirnă. Acest colan de funie simbolisa pudoarea care nu învelia pe femeie de cât cu o legătură fragilă. În jurul monumentelor sacre, cedrii și chiparoșii acopereau cu umbra lor pe acei cari veneau să sacrifice divinităței, abandonându-se unul altuia transporturilor lor iubitoare. Cultul adoratorilor crescînd tot mai mult, templul deveni prea mic. Lîngă templu era o incintă unde se desemnau boschete, bazinuri, partere de plante aromatice. Terenul fiind consacrat, nici un bărbat însurat n'avea dreptul de a veni acolo.

Dorința de a sacrifica pe altarul acesteî divinități atingea cel mai mare grad în momentul adolescenței

și se stingea cu anii maturității. Templul din Babilon era deci locul de întâlnire al frumoaselor babilonence, care se supuneau, fără a se plânge, acestei legi sfinte, și nimeni n'avea dreptul de a blama *pioasa* lor purtare.

Religiunile creiară pe cele dintâi curtizane în Chal-deia și în India. În această din urmă țară, se formă lângă sanctuar, un fel de școală, un fel de liceu, în care femeile fură dresate pentru plăcere. Imi voi lua voie să citez un pasaj din *Histoire philosophique des deux Indes* de Raynal, în care se descrie tipul acestor instituțiuni și cari erau create pe planul original al primelor școli de curtizane. Iată ce zice Raynal :

«Baiaderele dănțuitoare ale Indiei trăesc în seminariile voluptății. Societățile de felul acestora sunt consacrate pagodelor (sau templelor) bogate și frecventate. Destinația lor este de a dănțui în temple, la solemnitățile mari, și de a servi pentru plăcerile brahmilor. Acestor popi, cari n'au făcut vot de castitate și sărăcie, le place să aibă mai bine femeii cari să le aparțină, de cât să conștientizeze și celibatul și căsătoria. Ei nu se ating de drepturile altora ; însă sunt geloși de dănțuitoare, și merg cu gelosia până a nu permite nici o dată ca dâensele să meargă să servească de petrecania regilor și domnilor.

«Nu se știe cum s'a format această instituțiune ciudată. Este posibil că vre-un brahm, care avea pe soția sa sau o metresă, să se fi asociat mai întâi cu un alt brahm care 'și avea și el soție sau metresă ; și că, cu vremea, amestecarea unui mare număr de brahmi și de femeii să fi pricinuit atât de multe infidelități, că femeile să fi devenit comune între toți acești popi. Lucrul este foarte natural, căci dacă veți reuni la un loc, într'o singură mănăstire celibatarii de ambele-sexe, nu veți întârzia a vedea născându-se viața comună între bărbați și femeii. Proba acestei reuniri de celibatarii de ambele-sexe s'a făcut de un prea sfânt călugăr lipovean chiar la noi în țară, dupe cum asigură Prea sfințitul Melchisedec, episcopul Roma-

nului, în cartea sa *Lipovenismul*. Prea sfântul călugăr lipovean de care vorbește părintele Melchisedec, se numea *Starețul Aftanasie*. Călăuzit de preceptul biblic că nu este bine să fie omul singur, a zidit, la *Cilicdèrè* în Dobrogea, o monastire de călugări și călugărițe al căreia stareț era părintele Aftanasie.

Cu o barbă albă, cu obrajii rumenii și cu o exuberanță de forță musculară, lipoveanul stareț Aftanasie se resfăța ca un nou Ali-Tebeli pașa în mijlocul a 50 de călugărițe lipovence, a căror vârstă maximă și minimă era între 30 și 18 ani. Cele bătrâne erau puse la «ascultare», adică la muncă, la arhondărie, la chelărie, la trapeză, la metanii, la pocăință. Numai oile tinere erau însărcinate cu nobilul vot de a sacrifica pe altarul iubirei obștești. A trebuit toată energia autorităților turcești și a patriarhiei din Constantinopol (faptele acestea s'au petrecut înainte de resbelul din 1877—1878) pentru ca să se risipească această turmă de părinți și măicuțe care înțeleseseră atât de bine scopul acestei vieți: *căutarea plăcerii pretutindeni*.

Să revenim la baiaderele din India.

Ele fură consacrate pentru a dănuți înaintea altarelor. Cu chipul acesta, dând un caracter sfânt acestui soi de curtizane, părinții văzură fără repugnanță pe fetele lor cele mai frumoase, tîrâte de această vocațiune, părăsind casa părintească pentru a intra în acest seminar, de unde femeile bătrâne puteau să se întoarcă în societate fără rușine; căci, nu este crimă pe care intervenirea zeilor să nu o consacre, nici virtute pe care aceiași intervenire să nu o înjosească. Națiunea unei ființe absolute este, în mâinile preoților o destrucțiune a orî-cărei morale. O faptă nu place zeilor pentru că e bună, ci ea este bună pentru că place zeilor.

Printr'un contrast ciudat, și a cărui efect este tot-d'auna izbitor, aceste fete frumoase au cu dînsese un muzicant diform și bătrân care nu face altă treabă

de cât bate măsura danțului cu un instrument de aramă, care se numește *tam*. Muzicantul repetă neîncetat acest cuvânt cu o așa vivacitate, că ajunge treptat la convulsii înspăimântătoare, în vreme ce baia-derele, încălzite de dorința de a plăcea și de mirodeniile cu care sunt parfumate, sfârșesc prin a eși din mințile lor.

Danțurile lor sunt mai toate pantomimele amorului. Planul, desemnul, atitudinile, măsurile, sonurile și cadențele acestor baletе, totul respiră această patimă, și îi exprimă voluptățile și furiile.

Totul conspiră la minunatul succes al acestor femei voluptoase: arta și bogăția gătelei lor, adresa ce au ele de a se face frumoase. Părul lor cel lung și negru, răsfirat pe umerii lor, ori ridicat în șuvițe, este încărcat de diamante și presărat cu flori. Pietre prețioase îmbogățesc brațelele și colierele lor.

Cu deosebire pun mare îngrijire întru a 'și conserva sânul lor, ca pe una din comorile cele mai prețioase ale frumuseței. Pentru a'l împiedeca să se îngroașe sau să se diformeze, ele închid sânul în două pâlnii făcute dintr'un lemn foarte ușor unite împreună și cusute pe dinapoï. Aceste pâlnii sunt așa de lustruite și așa de mlădioase că se supun ori-căror mișcări a corpului fără a turti, fără a ofensa țesătura delicată a peleï. Partea din afară a acestor pâlnii este îmbrăcată cu o frunză de aur presărată cu diamante; fără îndoială că aceasta este găteala cea mai căutată, cea mai scumpă frumuseței. Această găteală se scoate, se pune din nou cu o ușurință ciudată; acest vël care îi acoperă sânul nu 'i ascunde palpițațiunile, nici suspinele, nici ondulările cele moi; el nu răpește nimic voluptăței.

Aceste dănțuitoare cred că adaogă la strălucirea feței lor, la impresiunea privirilor lor, formând în jurul ochilor lor un cerc negru, pe care'l trag cu un ac de cap vopsit într'un praf de antimoniū. Această frumusețe împrumutată, lăudată așa de mult de toți

poetii orientali, dupe ce a parut foarte ciudata Europeanilor cari nu erau obicinuiti cu ea, a sfersit prin a le fi agreabila.

Arta de a placea alcătuește toată viața, toată ocupațiunea, toată fericirea baiaderelor. Cu greu poți să rezisti seducțiunii lor,—zice d. Raynal. Ele obțin chiar preferința asupra frumoaselor cașemiriene care umple saraiurile Industanului, dupe cum Georjanele și Circazianele populaū saraiurile din Ispahan și Constantinopol. Modestia, sau mai bine zis rezerva firească a superbelor slave ale societății oamenilor, nu pot precumpăni prestigiul și înrîurirea acestor curtizane meștere și îndrăsnețe.

Dacă revenim la orientul primitiv, vedem că aceste slujitoare a zeilor, cum se numeau—, erau mai instruite de cât celelalte femei, și multe veneau la dênsele să ia lecție de elocință și de gust; ele știaū să corigă natura în părțile ei defectuoase. Regulele ce au transmis ele în occident au învățat pe femei să și împodobească frumusețea, să se servească de purpură, de aur, de ivoriū, de pietre scumpe. Curtizanele asiatiche învățară pe cele ale Greciei pozele lor molateci și acel demers legănat căruia curtizanele adăogaū grațiile lor mândre. Așa dar, Asia a avut această prioritate asupra occidentului, că adică religiunile sale au creat pe cele dintâi curtizane.

Venus mai era adorată sub simbolul *chiparosului piramidal*. Acest arbore era androgin sau ermafrodit, adică personifica cele două sexe. Chiparosul la asirieni, era o emblemă reprezentând un zeu și o zeiță: *Venus și Baal*, și exprima ideia unirei conjugale cărei uniri *eros* sau *amorul* datorea nașterea sa. La asirieni Eros era reprezentat eșind din coapsele arborelui sacru, care personifica la asiatici pe Venus și pe bărbatul ei divin.

În vreme ce oamenii creiaū cultul lui Venus, care personifica femeia, emblema fecundității, fetele imaginară cultul lui *Adonis*, care reprezenta omul și par-

ticiparea principiului bărbătesc, în viața ființelor. Aceste două simboluri se reproduseră la diferite popoare sub nume particulare.

Egiptenii avură pe Isis, simbolul pământului, muma tuturor ființelor, și pe Osiris, soarele care în căsătoria sa cu Isis părea a fi principiul fecundațiunii. Ambele aceste culte domniră unul după altul și se văzu rădicându-se templele lui Venus la Tir, la Sidon, la Eliopolis, în Siria și în Afaca, lângă muntele Liban.

Intr'un cuvânt, zeiței Venus revine dreptul de a fi fost una din divinitățile cele mai tutulare ale antichității. Imaginațiunile lacome de ficțiunii vor vedea pururea în sufletul căldicel al zefirilor, respirația parfumată a Venerei pe care o vor crede că alunecă pe fruntea și buzele lor. În acordurile vânturilor din fundul boschetelor de mirtă, ei își vor închipui că aud resunând glasul suav al Venerei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De acest cult al Venerei este legată într'un chip intim istoria unei femei care a fost una din cele mai zelose preotese ale sale. Această femeie a fost *Semiramis*.

Civilizațiunea asiriană își avu cea mai elocintă personificațiune a sa, sub domnia acestei foaste concubină a lui Ninus, care o și luă de soție. Nică o dată împărăția asirienilor nu fu mai înflorită de cât pe timpul guvernării acestei regine curtizane, al cărei geniū eclipsă pe acela al contemporanilor săi atât de mult, că se atribui la mai multe femei acțiunile săvârșite numai de ea însăși. Data nașterii sale n'a fost nică o dată precizată; dupe unii ea e fixată la 1240 a. c. Legenda spune că *Semiramis* dupe nașterea sa a fost abandonată de mama sa pe o stâncă și hrănită de către porumbițe. *Semiramis* pe asirienește însemnează *porumbiță*. Această origină atât de poetică contribui

fără îndoială la pozițiunea înaltă ce știu să cucerească repede prin frumusețea sa.

Ajunsa la vârsta de 15 ani, ea deveni soție sa și mai bine zis metresa lui Menonis, general al armatelor lui Ninus. În scurt timp, ea inspiră o patimă violentă regelui, care amenință pe Menonis că-i va crăpa ochii dacă nu-i va ceda pe Semiramis. Dragostea lui Ninus născu, în urma unui act de îndrăzneală săvârșit de Semiramis. Iată cum: această asiriană era în lagăr înaintea cetății Bactres. Asediul amenința să fie mult prelungit. Menonis chemă numai de cât pe amanta sa, care locuia la oare-care distanță de lagăr. Semiramis se îmbracă bărbătește, luă o mână de oameni, sosește călare până sub fortăreața din Bactres și acolo, surprinzând prin împetușitatea sa pe gardianii, care nu o văzuseră venind, ea reuși sub o ploaie de săgeți, să pună mâna pe acest post important. Menones, încântat de o asemenea bravură, o presintă stăpânului său fără a mai cugeta, sormanul că printr'aceasta conduce pe amanta sa în brațele regelui său. Ninus poruncește lui Menones că trebuie să i-o cedeze. Generalul constrâns a se supune, se duce și se omoară. Semiramis, care luă astfel cu asalt cetățuia Bactres împreună cu inima lui Ninus, întrevește pentru dânsa aurora puterii supreme.

Asupra versiunilor cu privire la evenimentul care făcu pe Semiramis singură stăpânitoare pe tron, versiunile sunt deosebite. Unii istorici pretind că Regele Asiriei lăsând-o stăpână pe imperiul câte-va zile, ea ar fi profitat de aceasta pentru a condamna la moarte pe rege și a domni în locul său. Diodor din Sicilia susține că de bună seamă moartea lui Ninus este opera acestei curtizane. Moravurile asiriene ne autorisă a crede că regina știa oare-cari plăceri voluptuoase asupra cărora nimeni nu se poate înșela. Cu toate astea, instinctele sale lacome de bogății, gusturile sale rafinate, ambițiunea sa, cultul său pentru plăceri trebui să creeze o civilizațiune măreață.

Pasiunile risipitorilor, setea lor de lux, și nemoderatele lor poftă de plăceri, servesc tot-d'auna cauza civilizațiilor. Numai cu chipul acesta Semiramis a zămislit în adevăr civilizațiunea Asiriei.

Ninus construisese cetatea Ninive. Semiramis voi să înalțe cetatea Babilonei. Căci să nu uităm, că visul geniului este de a eternisa un nume prin piatră sau marmură. Ea chemă lucrătorii din toate părțile regatului său. Numărul lor se ridică la 2 milioane. După ce grămădi tot materialul necesar acesteia întreprinderii, Semiramis puse Eufurul în mijlocul planului său și construi un zid de 360 de stadii care era împărțit și întărit prin turnuri mari și groase. Regina construi un pod pe Eufurul de 5 stadii de lungime. Intre pile, era o distanță de 12 picioare. Pietrile erau legate între densesle prin chei de fier și unite cu plumb topit.

În acelaș timp capitala Babilonei se înfrumuseța prin cheurii cari aveau ziduri tot așa de groase ca zidurile cetății și de o lungime de 160 stadii. De fie care parte a podului era construit câte un palat. Eufurul traversând orașul de la nord la sud, aceste două monumente erau expuse unul la răsărit și altul la apus. Aceste palate aveau niște dimensiuni colosale. În salele palatelor, ai căror pereți de bronz se deschideau printr'un mecanism secret, această regină curtizană presida serbările ei, sau mai bine zis orgiile ei, abandonându-se când mângâerilor favoriților săi, când, cu fruntea înflăcărată, alegând cu privirea pe acela dintre densesii care avea să împărtășiască budurul său regal. Când cele din urmă accente ale beției ce stingeau, Eufurul își rostogolea cursul său tăcut la picioarele acestor două edificii puternice, desemnând siluetele masive în noaptea întunecoasă.

Un lac fusese săpat în locul cel mai jos din împrejurimile Babilonei. Adâncimea sa avea 35 picioare și fie-care latură avea o lungime de 300 stadii. Eufurul intra în acest ioc în vreme ce o galerie se

construi sub albia râului. Semiramis voia să meargă de la un palat la cel-lalt pe acest drum nou. Galeria avea 95 picioare de lărgime.

Ast-fel s'a ridicat capitala imperiului asirian sub puterea voinței acestei curtizane care, atingând rangul suprem și flămândă de glorie și de plăcere, crea un stat, crea o armată, creaa o societate, și da artelor, și lucsului o impulsione pe care nimeni nu o imprimase înainte de ea. Personalitatea sa apare ca una din acele puteri colosale, care au întemeiat suveranitatea lor dincolo de deșerturi și pe care o radieră tainică o înconjură în ochii popoarele care o pun pe aceeași linie cu divinitățile. Statura sa păstrează în imaginațiune un caracter gigantic. Cine-va o vede, rând pe rând, în expedițiunile sale resboinice contra Mezilor, Perșilor, Libianilor, Etiopienilor, subjugând pe uni, robind pe alții, punându'si lagărul pe culmea munților celor mai înalți; adesea, pentru a scurta un drum, tăind stâncile, umplând prăpăstiile, și făcând astfel drumul cu mari cheltueli. La Chaone, în Media, ea construi mai multe locuințe de unde densa putea să observe pe soldații săi cari erau în lagăr pe șes. Diodor asigura că ea ședea multă vreme în acest loc, dându-se la toate plăcerile cari se presentaū spiritului său. Alegea pe cei mai frumoși oameni din trupele sale și gusta cu densii plăcerile orgiilor sale nocturne. Ea se da lor fără rezervă o zi și o noapte; însă după ce le-a procurat îmbătărilor care avea să'î cufunde într'un fel de toropeală, după ce le acorda cea mai mare dintre femeii, ea îi omora în zori de ziuă. Semiramis nu voia nici de cum ca acela care primise regeștile sale mângâerii, să poată resimți alte îmbătări de cât acele ce ea îi inspirase. Semiramis nu voia nici de cum că acela care se făcuse părtaș al orgiilor sale, să poată pângări amintirea lor amestecând într'ensul alt cult... Ciudată femeie! Crudă și pasionată; intrând cu toată violența ce aprindea într'ensa un sânge ténar și arzător. Eroică și

criminală! găsiind timp și pentru politică, și pentru cuceriri, și pentru plăcerile amorului; trăind ca o curtizană și lăsând în urma sa opera unui om mare!...

(Sfârșitul în numărul viitor).

Mihail Demetrescu.

RELATIUNILE ROMANIEI CU RUSIA

— STUDIU ISTORIC —

(Urmare).

Despre relațiunile lui Ioan al III. marele duce de Mosqua, cu Moldavia, s'aŭ păstrat puține informațiuni sigure. Cronica numită Voseresensca, ¹⁾ conține vr'o câte-va date sigure în această privință. Mai multe informațiuni certe conțin cărțile (registrele) diplomatice și consulare ale Moscovei, al căror privire la raporturile ei cu Polonia și Crimeea, în legătură cu starea contemporană a țărilor române, în secolii XIV, XV, XVI. La arhiva principală a ministerului afacerilor streine din Mosqua, care este cea mai importantă arhivă, în timpul de față, din toată Rusia, se păstrează cataloagele (registrele), compuse în timpul țarilor Michail III și Alexiu I. Din aceste cataloage se vede, că în timpul țarului Mihail al III (1613—1645) și a țarului Alexiu I (1645—1676) existaŭ încă cărțile *valache* de la an. 1482 până la 1505, adică când domneaŭ în Moscova Ioan al III (1462 până la 1505) și parte Vasile al IV (1505—1533), în cari cărți se înscrieau plecările ambasadurilor ruși din Mosqua la alte curți străine, precum și curierii politici; tot acolo se înscrieau și sosirile la Mosqua a feluriților ambasaduri străini și plecările lor din Mosqua; în special era un registru separat, unde se treceau relațiunile Ru-

1) După mănăstirea „Noul Ierusalim“, aproape de Mosqua, unde patronul este „Invierea lui Christ.“

siei cu ale *Valachiei*, adică României. Acolo se menționează despre trimiterea lui Theodor Curitzin, ambasador al lui Ioan al III, la *Suceava*, la Curtea lui Ștefan cel mare, domnul *Moldovei*. Dar nici una din aceste ultime cărți, menționate mai sus, nu se mai păstrează acum, dupe cum incredințează *B-intîș-Comensky* cunoscutul istoric rus, care a compus la an. 1801 cel mai bun catalog al arhivei principale a ministerului afacerilor străine din Mosqua, precum și alte scrieri de mare valoare, ca dicționarul istoric și altele,

Ioan al III mare duce de Mosqua, a fost căsătorit de două ori : întâia oară cu o fiică a unui mare boer rus, iar a doua oară cu Sofia Paleolog, nepoata lui Constantin al XI, ultimul imperator bizantin, decedat la 1453, la cucerirea Constantinopolului, capitală imperiului roman de răsărit, de Mahomet al II, sultanul turcilor otomani. Din întâia căsătorie, Ioan al III a avut, între alți copii, pe marele duce Ioan Ioanovici, care însă a decedat la anul 1490, lăsând după sine un fiu minor, numit *Dimitrie*. Din căsătoria a doua, cu Sofia Paleolog, Ioan al III a avut între alți copii pe Vasile, care a fost sub numele de Vasile al IV, urmaș imediat al lui Ioan al III pe scaunul domnesc al Moscovei. A urmat o mare luptă la curtea lui Ioan al III în privința moștenitorului lui (Ioan al III) : unii susțineau că trebuie să fie Vasile, fiul Sofiei Paleolog, ca frate ceva mai mic al decedatului Ioan, iar alți partizani, mai puternici, au reușit, ca Ioan al III să proclame, ca moștenitor al său, la scaunul Moscoviei, pe Dimitrie, nepotul său, fiu al decedatului Ioan Ioanovici, ceea ce s'a și făcut, în mod solemn, la anul 1498, în luna Februarie, cu toate protestările Sofiei Paleolog. Acest Dimitrie *primul* din suveranii ruși, s'a încoronat ca mare duce al Moscovei, în marea catedrală din Mosqua, cu patronul „Adormirea maicii Domnului“, unde până acum să încoronează toți suveranii Rusiei. ¹⁾ Aci româncea Elena a triumfat

¹⁾ „Biserica ortodoxă română“. București anul XI, No. 9, pag. 829. Atât în această revistă, cât și în „Revista Literară“ [vezi „Rev. Lit.“ anul VIII,

asupra grecei Sofia Paleolog, dar în urmă lucrurile au fost triste pentru Elena și fiul ei Dimitrie.

La anul 1480 a plecat din Mosqua, din partea lui Ioan al III, ambasadorul Ivan Zvenetz, la Suceava la curtea lui Ștefan cel mare, domnul Moldaviei, având instrucțiuni pentru a se contracta o căsătorie între Elena fiica lui Ștefan cel mare, cu Ioan Ioanovici, fiul cel mai mare al lui Ioan al III. Dupe multe contractări, Elena a sosit la Mosqua, pe la finele anului 1482, însoțită fiind de mai mulți oameni ai lui Ștefan, iar din partea lui Ioan al III erau frații Andrei și Mich. Pleșceev și Petru Mich, Pleșceev. Calea le-a fost prin Polonia, regele Poloniei a trimis daruri Elenei din orașul Novogrodok, Lithuania, unde se afla atuncea. Nunta s'a celebrat la Mosqua, la 12 Ianuarie 1483, între Ioan Ioanovici, și Elena. Deja la anul 1484 la Ioan și Elena s'a născut fiul Dimitrie.

După înrudirea între Ioan al III, marele duce de Mosqua și Ștefan cel mare, domnul Moldaviei, s'au început foarte dese relațiuni între Rusia și România: în fiecare an aproape soseau trimișii ambilor suverani, contractând felurite afaceri, mai ales luând măsuri în caz de războaie cu regele Poloniei, chanul tătarilor din Crimeea, sultanul turcilor din Stambul (Constantinopol). La anul 1484 a fost la Ștefan cel mare, venind de la *Mathias*, regele Ungariei, Theodor Curitzin, ambasadorul moscovit, iar la anul 1486 alt ambasador, Procopiu Eropkini. La anul 1488 Ioan a trimis la Ștefan pe Vasile Caramișev, rugând pe *Casimir*, regele Poloniei, a-și da concursul său pentru trecerea prin Polonia. La anul 1490 Ioan al III a trimis la Casimir, regele Poloniei, pe Michail Zvorica, spre a-și comunica bucuria, că Ștefan domnul Moldaviei, voește a căsători pe fiul său Alexandru.

No. 2, pag. 81]. din eroare s'a scris că Dimitrie, nepotul lui Ioan al III mare duce la Mosqua, s'a căsătorit cu Elena, fiica lui Ștefan cel mare, domnul Moldovei. Mă grăbesc a rectifica această eroare, căci cu Elena s'a căsătorit fiul lui Ioan al III, anume Ioan Ioanovici, iar nu Dimitrie. Așa dar, Elena, fiica lui Ștefan cel mare, domnul Moldaviei, era mama lui Dimitrie, iar nu soția lui...

La Ștefan din partea lui Ioan a plecat Procopiu *Znoiev*, și, ca răspuns la aceasta, din partea lui Ștefan a sosit la Mosqua *Stețco* și *Șandru*, cari s'a u reintors din Mosqua la anul 1491. Tot la anul 1490 Ioan a trimis la Ștefan pe ambasadorul său Ivan D. Licharev, când a murit marele duce Ioan Ioanovič, fiul lui Ioan al III și ginerele lui Ștefan. La anul 1491, când se întoarse la Suceava solul lui Ștefan, *Stețco*, îl însoțește solul moscovit Scurat *Zinovievici*. La 27 Iunie 1492 Ioan al III a primit de la *I. Sobanov*, solul său din Crimea, o scrisoare, prin care 'l anunță, că sultanul turcesc a început războiul contra ungarilor, luând de la Ștefan pe fiul lui și 5000 oameni. La 1492 s'a întors din Moldavia Scurat *Zinovievici* la Mosqua, însoțit fiind de solul lui Ștefan, *Mușat*. La anul 1492 Ioan trimite la Ștefan pe *I. A. Pleșceev*, care s'a întors la Mosqua din Suceava la 1493, în Octombrie. În anii următori Ioan trimete la Ștefan pe solii săi: *T. Zamitsky*, *B. Cutuzov*, *I. Oșcerin*, *P. Zabolotzky*, *Th. Alexiev* și în schimb vin de la Ștefan la Ioan: *Buhuș*, *Coste*, *Th. Isaev*, părcălabul de Chotin, *Șandru*.

În timpul lui Ioan al III și Ștefan cel mare, cei mai puternici suverani ortodocși din secolul al XI și parte al XVI (ambii suverani au decedat): Ioan la anul 1505, iar Ștefan la anul 1504, urmau războare aproape neîntrerupte între români cu ungurii, polonii, turcii, tătarii precum și între ruși cu turcii, tătarii și ambii suverani, fiind oameni mari ai timpului, se înțelegeau între sine foarte bine, cunoscând împrejurările grele în cari se aflau și d'aceea, spre a fi și mai strânși legați prin amiciție și interese ale statelor, în capul cărora se aflau, au intrat chiar în legăturile de înrudire spre a fi aliați și mai siguri contra vecinilor, cari n'aveau alt-ceva în vedere, de cât să lupte neîncetat unul contra altuia. Prin aceasta să explică dese comunicări prin sol, între Ioan

al III, mare duce de Mosqua și Ștefan cel mare, domnul Moldaviei. ¹⁾

Cât de importantă era amicitia lui Ștefan cel mare domnul Moldaviei, pentru Ioan al III, mare duce de Mosqua se vede din cuvintele pronunțate de solul Lithuaniei către Ioan al III : „Țara lui Ștefan este îngrădire a tuturilor țărilor noastre. Dacă sultanul o va supune va fi de pericol și pentru noi și pentru tine“. ¹⁾

În anii din urmă ai domniei lui Ioan al III, mai ales dupe ce favoritul său, Theodor Curitzin, a fost bănuie ca consimțind eresiei *jidovești*, lucrurile s'au schimbat, și moștenitor al scaunului domnesc s'a proclamat Vasile, a căruia mamă, Sofia Paleolog, a usat de toate intrigile, spre a ponegri pe Elena româncea și pe fiul său Dimitrie, încoronat deja, ca mare duce de Mosqua. La anul 1490 a avut loc la Mosqua un sinod local, care a condamnat pe toți acei cari ereau bănuieți d'a consimți eresiei *jidovești*. Iviță la Mosqua din Novgorod, cucerit de Ioan al III la anul 1478. La Novgorod s'a introdus acea eresie de către un evreu din Kiev, numit *Scharia*, adică Zacharia, la anul 1471 vr'o câte-va persoane din cler, anume au fost condamnate la exil. ²⁾

La anul 1504 a fost convocat un nou sinod contra eresiei *jidovești*, care a pedepsit foarte aspru pe acei, cari consimțeau acelei eresii. Theodor Curitzin, care ținea foarte mult la Elena, Dimitrie și la partidul românesc pe lângă curtea lui Ioan al III, a fost împreună cu alți 2 arși în cușci de fer: unii ereau arși pe rugi,

1) Aci m'am folosit mult de opul compus în limba rusă de d. V. A. *Ulianitzky*, magistru în drept de la universitatea din Petersburg, actual atașat, la archiva principală a ministerului afacerilor străine din Mosqua, op, apărut la Mosqua la anul 1887, sub titlul : „Materiale pentru raporturile reciproce ale Rusiei, Poloniei, Moldaviei, Valachiei și Turciei în secolii XIV și XVI“. Un exemplar din acest important op mi-a dăruit onorabilul domn Nicolae Cretzulescu, fost prim-ministru român.

2) Episcop Filaret Scriban. „Istoria bisericească a românilor pe scurt“, Iași, 1871, pag. 90.

3) Archimandrit Arseniu. „Analele evenimentelor eclesiastice“. Petersburg, 1880, pag. 578 [în rusește].

la alții le tăeauă limbele în fine pe uniți îi exilau prin închisori. ¹⁾

Ultima pedeapsă, adică închisoarea, aă îndurat-o *Elena* și *Dimitrie*, unde aă și murit deja dupe moartea lui Ioan al III, sub Vasile al IV (1505—1533).

Iată ce tristă soartă aă avut Elena, Dimitrie și filoromânul Theodor Curitzin, cari poate de loc nu erau culpabili, dar cari 'și-aă atras urgia Sofiei Paleolog!...

Dupe căsătoria lui Ioan al III cu Sofia Paleolog, precum și a lui Ioan, fiul lui Ioan al III, cu Elena fiica lui Ștefan cel mare, se încep relațiunile culturale între orientul ortodox și occidentul catolic, cari relațiuni aă avut înrîurire asupra Rusiei și României. Deja cu Sofia Paleolog a sosit din Roma, unde ea erea educată de Papa, arhitectul italian, renumitul *Fioraventi*, care a construit măreața catedrală din Mosqua (târnosită la anul 1429), unde s'a încoronat Dimitrie. Grecii, italienii vin nu numai în Russia ci și în România, aducând cultura, civilizațiunea, artele lor, și se începe un nou curent, care dă altă direcțiune stărei de lucruri anterioare, cel puțin în unele privințe.

(Va urma).

GEORGE P. SAMURIANU

1] „Mesagerul eclesiastic“, Petersburg, 1888, No. 10, pag. 203 (în rusește) Grecia, Bulgaria, Serbia, fiind cu totul căzute sub jugul mahometan, mulți din clerul acestor țeri fugea în Moldavia și Valahia, unde sub scutirea ortodocșilor, resuffau un aer mai liber. Grecii aă emigrat în mare număr, dupe căderea imperiului bizantin în Italia unde aă contribuit mai pe urmă la renașterea științelor și artelor.

ERI ȘI AZI...

Așa dar s'ermană țară, nici tu nu ești fericită,
De și pentru toți ești mamă, și toți zic că te iubesc
În surisul tău se vede întristarea zugrăvită,
Și pe searbăda ta față soarta'ți scrisă o citesc.

Ai fost mică tot-d'auna, însă toți te respectară,
Fulgerile de aramă s'au întors din drumul lor,
Căci cu inimă curată fii tăi te apărară,
Nu ca astăzi cu minciuna și cu vitregul amor.

Ce-ai fi devenit în sinul uraganelor cumplite,
Cu o ceată gălbejită, de samsari, și de mișei,
Cepelegi, limbuți din fire, cu simțirile sleite,
Șireți lacomi, fără cuget, și la treburi mititei?

Ti-ar fi dat poate din gură ajutor pentru parale,
Dar s'ar fi tocmit cu tine ca și ciocli pe la morți,
Ar fi prefăcut în bursă templul sfânt al casei tale,
Limbele lor într'un clopot numai să'i admire toți.

colțoșii năi năi

întru neamul năi

-ro scribă

oarbă năi

și năi

Pentru cîrmă și putere, toți au inimă română,
Căci puterea vezi îngrașe de și pentru ea sunt mici ;
Ce le pasă când s'or duce, când s'or face toți țerină,
Îți rămâne libertatea ce-i pofti de ei să zici !

Vezi, mișelul ce se luptă și să doarmă nu mai poate,
Alergând cu limba scoasă, ca un câine flămânzit,
Adunând la el prostimea, ce ascultă, crede toate,
Câte din bolnavu'i creier și din fălci a clămpănit.

Și-aste tivgi cu vânt umflate, ce răsun de la tribună,
Îți împart a ta cămașe, îți pun soarta la mezat ;
Spre batjocura ta încă, îți mai pun pe cap cunună
Grea de plumb ce te apasă, dupe ce te-aū despoiat.

Iată fii tēi de astăzi, ce cutez să te numească
Muma lor cea prea iubită, când pot face vr'un gheșeft,
Alt-fel ei te las, să suferi; nimeni n'o să te bocească,
Căci nu es lacrimi din piatră, nici din veștedul lor piept.

Dar nu te măhni pe dênșii, când la chefurī și la mese,
Inspirați d'alcol, de aburi și de vinul prefăcut,
Auzi slava ta trecută, cum în gura lor se țese,
Ca suveica fără cūget în mașina de cusut.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Căci s'aū dus acele vremuri de virtuți, de strălucire ;
Sub livreaoa cea streină de toți suntem imbrênçiți,
Și de poți roagă'i să lase, a trecutului mărire,
Și pe morți să doarmă 'n pace în morminte liniștiți.

G. Boteanu.

POETII FRANCEZI

DIN SECOLUL AL XIX-lea

(urmare)

PIERRE DUPONT

1821—1870

Pierre Dupont s'a născut la Lyon în 1821. De mic încă, rămas orfan, fu îngrijit de o rudă a sa și termină cu succes studiile din colegiul Largentière. Charles Baudelaire îl patronă la începutul carierei sale literare, de îndată ce veni la Paris, unde se ridică foarte repede prin operele sale *les Boeufs, la Véronique și le Chant des Ouvriers*. Astăzi refrenurile lui politice și socialiste sunt aproape uitate, dar grația nevinovată și câmpenească a poetului va rămâne ca cel mai frumos titlu al gloriei sale.

Operele lui sunt editate de d-nii frați Garnier și de Plon et Nourrit.

GUSTAVE NADAUD

1821

Gustave Nadaud s'a născut la Roubaix. Fiul unui neguțator de la nord, își făcu studiile la colegiul Rollin, și stabili mai târziu un magazin de țesături pe piața Victoriilor.

El dobândi repede un mare renume, sub al doilea imperiū,—cu primele lui cântece, a căroră muzică era

compusă de el însuși. Cu toate că e departe de Mimi Pinson a lui Alfred de Musset, de Musetta a lui Murger și de Lisetta a lui Beranger, totuși bucată intitulată *Deux gendarmes* a lui Nadaud pare că le apropie prin spirit, vervă și inspirațiune.

Operile lui Nadaud se găsesc la Jouaust.

ERNEST PRAROND

1821

Ernest Prarond, născut la Abbeville, ca poet publică: *Fables* (1847), *Sylves politiques*, cu prietenul său Levasseur, (1849), *Paroles sans musique* (1855), *A la chute du jour* (1876). *Les Pyrénées* (1877), *Du Louvre au Panthéon* (1881), *Le théâtre sous le chêne* (1883), *Le Jardin des racines noires* (1886).

D. Philippe de Chennevières laudă mult felul lui Prarond: „mlădiărea frazei, tonul limpede, vesel, colorat al cuvintelor sale, verva sa comică“. El mai adaogă că adevăratul caracter al poetului este blândetea, „dulcea blândete a vechilor povestitori de la nordul Franței.“

Acestea le zicea Chennevières în anul 1862. Prarond își făcu de atunci o nouă caracteristică, savantă,—complicată, cu totul originală. Cunoscătorii vor plăcea mai mult versurile lui pline de vederi noi, cu întorsături stranii, cu expresiuni create, în care bizarul chiar își are sinceritatea și naturalul său; ei vor culege aceste fructe foarte gustoase dintr'o coajă adese-orî stranie și tare.

Poesiile lui Ernest Prarond au fost publicate de A. Lemerre.

HENRY MURGER

1822—1861

Născut la Paris, Henry Murger, ajunsese secretar la un avocat apoi secretar al unui literat rus, lângă care își găsi libertatea spiritului și prilegiul de a putea scrie. Prozator

încântător, el făcu versuri cu deosebire parisiane,— ce sunt niște variațiuni ideale asupra bucuriilor și mizeriilor vieții de boem, în timpii trecuți a țerei latine.

Vorbind de Murger, Théophile Gautier zice, că cu dânsul s'a dus și originalitatea cea mai strălucită a ziarului „Petit-Journal“; căci într'ênsul 'și-a făurit poetul primele arme și a publicat scenele Vieții de Boem, care, atât ca carte cât și ca piesă, avea să obție un mare succes.

„Murger resumă într'ênsul o epocă literară. El a descris cu o măiestrie, cu un spirit și cu un simțiment de neîntrecut, obiceiurile excepționale și fantastice ale unei tinereți care, în urmă, s'a îndreptat poate mai mult de cât se aștepta.

Poesiile lui aū fost reunite într'un volum, purtând titlul: *Les Nuits d'Hiver*.

Operile lui se găsesc la Calmann Lévy.

ANDRE LEMOYNE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1822

André Lemoyne, născut la Saint Jean d'Angely, a fost mai întâi avocat la Paris în 1847, compositor tipograf în 1850, apoi corector; în 1877, a fost numit arhivar al Scoalei naționale a Artelor decorative.

Ca poet, André Lemoyne, 'și-a făcut un loc aparte și personal în pleiada contimporană, pr n felul larg și precis de-a pricepe peisagiul și de a descri diferitele aspecte ale mării și ale cerului. *Le songe du Grand Veneur*, dă o idee clară despre marea lui dragoste pentru păduri.

Doamna Alphonse Daudet, când fură publicate poeziile lui *Paysages de Mer* și *Fleurs de Prés*, se exprimă ast-fel:

„Poemele intitulate: *Prieuse, Retour, Les Berceaux, Printemps*, sunt admirabile și aū o măreție necomparabilă; poetul, pentru a le scrie, nu numai că le-a privit, dar le-a respirat, s'a înălbit de bruma toamnei, s'a adăpat din exalările

Ce urcă zi și noaptea din fundurile mării

„Adevărul e incontestabil. și pagina pe care sunt scrise aceste frumoase versuri se luminează în adevăr de acele reflectări de lună clătinate de valuri; și ce inspirație senină, robustă, emoționată în fața mării prin strălucirile-î liniștite, iar nu prin pericolul ce aduc spumele valurilor!“

Dacă felul obișnuit de-a proceda al poetului ne amintește câte o dată pânzele cele mai reușite ale maștrilor olandezi, care știaū să facă ceva mare într'un cadru mic, pe de altă parte mai multe din poemele sale din urmă, ca *Un fleuve à la mer*, *La Bataille*. *Beethoven et Rembrandt*, sunt o dovadă că autorul n'a rămas străin de scenele cele mai mărețe și care oc pă un loc întins în opera sa.

André Lemoyne a publicat prin A. Lemerre: *Les Charmesuses, Légendes des Bois et Chansons marines*, două volume; și un volum de proză: *Une Idylle normande și Le Moulin des Prés*

În rezumat, se poate aplica foarte bine acestui maștru peisagist aceia ce zice el însuși despre pictorii olandezi:

Ils avaient achevé, dans une foi profonde,
Des oeuvres de lumière et de joie et d'amour,
Léguant à l'avenir un petit coin du monde
Qu'ils avaient éclairé d'un si merveilleux jour.

(*Anthologie des Poètes Français du XIX-eme Siècle*).

(Va urma)

'MI-E URÂT

'Mi-e urât, 'mă-e frig în casă
 Imprejuru-mă noapte e;
 Însă dorul tău m'apasă
 Mai teribil ca or-ce.

Intr'o ultimă vâpae
 Lumânarea mi s'a stins
 Și 'n pustia de odae
 Doru-mi singur e aprins.

Vai! și mult e până mâine!
 Mă consumă-o jale grea;
 Dar mă zbate ca p'un câine
 Dorul de a te vedea.

Când tu dormi și nici nu 'ți pasă,
 Nu 'ți-e frig și nu 'ți-e dor,
 Subt urâtul ce m'apasă,
 Ași putea chiar să și mor!

Dar d'ași ști că dorul strânge
 Pieptul tău tot într'atât,
 'Mi-ar fi cald, nu aș și măi plânge
 Și 'mă-ar trece de urât.

Anna Ciupagia.

GENERALITATI ASUPRA ELECTROLOGHII

IN SPECIAL

DESPRE ELECTRICITATEA ATMOSFERICA

Nu pot ca să vorbesc despre electricitatea atmosferică, fără ca se nu spun câte-va cuvinte despre importanța și rolul ce joacă astăzi electricitatea în știință, industrie, în armată, în medicină, în marină, și chiar în viața noastră casnică. Electricitatea Atmosferică nu-î de cât o mică părticică, un mic studiu rupt din marea familie a Electrologiî, și e neapărat nevoie ca să vorbesc mai întâiu, în trăsuri generale, despre știința Electrologiî, care a devenit astăzi un adevărat izvor, de unde se adapă șiruri de aplicațiuni, și în urmă voiî atinge electricitatea atmosferică, scopul esențial al acestui articol.

Dacă în țara noastră respândirea și gustul acestei științe sunt mărginite, în streinătate însă nu-î tot așa. În alte părți se cheltuesc milioane de franci pentru înlesnirea cercetărilor și descoperirilor, care se fac pe fie care zi în Electrologie.

În Anglia — patria teoriilor celor mai noi — sunt companii private, care consumă sutimi de milioane de franci cu întinderea cablurilor, cu instalațiunile telefonice, cu eclerajul electric, cu telegraful etc, etc, și Electricitatea a devenit o ramură bogată pe care o exploatează atât industriașul cât și învățatul. Căci în Germania, sau în Franța, sau în fine în țeri mult

mai mici, cum sunt Elveția, Belgia, pe acolo medicul, profesorul, comerciantul, și ridicând scara de la treapta cea mai de jos, și pînă la treapta cea mai de sus, fie care usează în cercul seü de folosul bine făcător a electricității. Electricitatea încălzește pe om, îl transportă de la un loc la altul, electricitatea luminează, — ea 'i aduce, și 'i duce prin mijlocul nenumăratelor fire telegrafice care brăzdează globul pămîntesc, toate noutățile, bucuriile de familie, întreprinderile din viața noastră; electricitatea înlocuește forța musculară a miî de oameni, ea mișcă mașinele, în sfârșit alcătuește un factor important din viața omului; în cât nu știu cum ar mai putea lumea civilisată se trăiască fără această forță naturală. Progresul și cercetările științifice au ajuns atît de departe în occident în cât voiü aduce un singur exemplu, sau mai bine, voiü da o notă cu care să măsurați imensul folos, și nemărginita înlesnire ce va trage omenirea din electricitate.

Inchipuți-vă, *minunea minunelor*, cum a strigat Williams Tomson, la expoziția din Philadelphia, când a vorbit cu telephonul pentru prima oară; închipuiți-vă zic: că savanții electricianii urmăresc astăzi să găsească un aparat care să fie pentru ochi, acea ce telephonul este pentru auz. Adică, electricitatea ne va înlesni mijlocu ca se vorbim cu o persoană la distanțe enorme, să-i auzim vocea, s-o recunoaștem de la primele accente, să nu piarză nimic din nuanța și intensitatea ei, iar mai pre sus de toate să *vedem aidomu Persoana cu care vorbim*.

Și lucru, vă rog se nu-l luați drept vr-o poveste, căci știința demonștră pe fie care zi că nu-i nimic imposibil pe pămînt. In această privință iată ce zice Journal telegraphique, cu ocazia Congresului din Berlin. Dupe ce enumeră o sumă de invențiuni, de modificățiuni, aduse în telegraphie — apoi adaugă: In America a ajuns să se vorbească cu telephonul la 1660 kilometre. Firele care servesc pentru telephon, slu-

jesc și pentru telegraph, cea ce constituie una din cele mai mari economii. Afară de aceasta zice jurnalul — savanții electricianii urmăresc mijlocul de a putea vedea la distanță obiectele. *Telephonul ar fi complectat printr'un nou aparat care ar fi pentru ochi, acea ce telephonu este pentru ureche.* Cu modul acesta s'ar putea când vorbești cu o persoană, s'o vezi pe ea, și obiectele de prin prejur.

Fie care se trudește astă-zî ca să întrebuițeze ca un izvor de căldură, de lumină, de putere mecanică, de mijloc de transmisiune etc, etc, — și pe fie-care zi vom vedea mari transformări în știința, industrie, și în toate ramurile noastre de activitate.

* * *

Dacă vom face o comparațiune între mijloacele de care ne bucurăm în timpul de față, și între mijloacele de care se bucura lumea acum 50 sau 60 ani, o să găsim o diferență colosală. — o diferență atât de colosală, în cât s'nt sigur că nimenea pe vremurile acele nu și ar fi ridicat idealul până la realitatea noastră. Pe atunci omul învăluit de un fel de păclă, nu vedea nimic înaintea lui, se întâlnea la fie-care moment cu greutatea în surmontabile, pe când azi e sprinten, puternic, și avînd știința la îndemână, încearcă întreprinderile cele mai îndrăznețe. Pe atunci omul era sclavul naturei, acum însă a robii natura, 'i comandă, și-o învărtește dupe cum are nevoie. Caci pentru omul ignorant ori ce fenomen natural e un mister, o greutate, o piedică, de oare ce el nu-l înțelege, și nici cunoaște ce mijloace trebuie ca se întrebuițeze pentru a eși din luptă triumfător. El nu știe cum se formează ploile, vânturile, tempestele, și nici nu poate se le îndulcească sau să se păzească de ele. Omul învățat însă cunoaște diagnosa lor și are mijloace să se păziască de fenomenele naturale care-î sunt periculoase.

Inchipuți-vă, mă rog, ce efect poate se aibă trăsnetul asupra unui om încult, și unul cult. Cel de ântăiu, cum aude trăsnetul își figurează că acolo sus, în

cer, sftu *Ilie*, umblă cu căruța de foc, că-î teribil de năcăjit pe omenire pentru nesfârșitele ei păcate — că din când în când aruncă câte o săgeată ca să pedepsească pe oameni, iar nenorocitul acela de încult, cuprins de groază ca să nu cadă păcatele și pe capul lui se închină, se trudește pe la icoane, se roagă și face mătâniș pe la maica Domnului ca să-l erte!! — Mă întreb acum, câtă groază, câtă neliniste, și cât chin se petrece în sufletul acestui om? Din contra însă, un om câtu-și de puțin cult, un om care a învățat noțiunile cele mai elementare de physică, cunoaște că nu-î sfântul *Ilie*, care provoacă trăsnetele, și bubuiturile de sus, ci e un simplu foc al naturei, provocat de electricitatea atmosferică. El nu se frământă, nici nu se neliniștește, din contra, ia măsură să se păziască de accidente naturale, știe ce să facă, și știe în fine cum să se pună la adăpost de ori ce pericol.

Câtă diferență între unul și altul: unu e îngrozit, înspăimântat, nu știe el singur ce să facă; pe când cel alt, liniștit, admiră natura, dar la el admirațiunea e explicată, căci își dă seamă de cauză și efect, el știe pentru ce există, și pe care reflecțiunea ce o face omu cult 'î însuflețește admirațiunea mai mult, iar nici de cum nu-î o stinge.

Până am ajuns însă la cunoștințele actuale, a trebuit să treacă multă vreme, și multă trudă din partea omenirei. — Voiu face dar o mică dare de samă de primele cunoștințe asupra electricității, și pe urmă voiu vorbi, despre electricitatea atmosferică.

Electricitatea există de când există și lumea! Oamenii însă n-au cunoscut-o de cât foarte târziu. Asupra primei descoperiri există fel de fel de versiuni; cea mai adevărată însă este cea care ne povestește cum că înainte de *Ișus Hristos* cu vr-o 600 anî, trăia în orașul *Milet* un filosof numit *Thales* care pentru prima oară a observat că chihlimbaru avea o proprietate particulară de a trage corpuri mici. — Și de aci, fiind că grecește chihlimbar se zice «electron»

s'a numit *electricitate* puterea particulară care atrage corpuri ușoare.

Cunoștința asupra electricității datează din cea mai adâncă antichitate; cu toate aceste aplicațiunile ei sunt foarte recente. Fenomenul electric ca și cel magnetic, aș stat într'o complectă părăsire timp de 22 secole, și nu începu lumea să se ocupe de observațiunile lui Thales de cât tocmai prin secolul XIV.

Pe timpul acela un medic, al reginei Engliterei, numit Gilbert, începu să se ocupe iarăși de electricitate: totuși și de astă-dată cercetările fură lăsate în părăsire. și adevărata ocupațiune încontinuu, asupra electricității începu pe la 1730 de către un fisic frances, Dufay, care reluă cercetările făcute de medicul Gilbert.

Dufay făcu primul pendul electric, un aparat cu care se constată felul electricității, el explică primele cunoștințe asupra atracțiunilor și repulsiunilor electrice. în fine el puse piatra fundamentală pe care apoi se ridică diferitele cercetări și modificări de Columb, Gauss, Pouillet, Ohm, Scheinheil etc.

La început, dupe ce se făcu câte-va mașini electrice, care scoteau scîntee, care electrizau lumea; lumea începu lesne să se deprindă cu ele, ba chiar să se amuseze. Așa, se zice, că s'adunau seara la câte unul care avea vr-o mașină, și știa s-o manevreze, o puneau în acțiune, și se electeizau cu ea. - Mai pe urmă însă începu ca cei care s'indeletniceau cu ast-fel de ocupațiuni, să-și pună următoarea întrebare: *Cum om putea oare ca să exploatăm această descoperire în folosul nostru?* Mai ântăit începu ideea comunicațiunei, — idee care a preocupat omenirea tot-d'auna. Și de aci începu o sumă de încercări, una mai simplă ca alta, una mai complicată ca alta, iar primele încercări de comunicațiune mai bune, și mai importante serveau pentru un număr mărginit de oameni, și de multe ori aceste încercări nu s'au putut afla, ci au rămas secrete. Așa de pildă, o să găsim un fel de telegraf, mai înainte și de cât a lui Schömering, de a lui Wheatstone, și de cât a lui Morse. O să găsim, dupe cum ve

povostosc, un telegraf tocmai pe la anul 1820!

Iată ce găsesc într'o broșură întitulată: *Corespondences et ouvrages inedits de Diderot.*

Diderot scrie către D-ra Volland.

«Iată încă o scrisoare perdută, și cine știe cine o pune mâna pe ea, și ce o se facă cu ea!

«Oare când o să perfecționeze Comus secretul lui? «Acest Comus este un șarlatan care întoarce capul fisicilor. Ci-că secretul lui consistă în a stabili corespondență de la o odaie la alta, între două persoane «fără concursul vr'unui intermediar!

«Dacă dânsul o să întindă într-o zi corespondența, «dintr-un oraș, închipueșteți — zice Diderot — că fie «care va dispune de o cutie, și aceste cutii vor fi ca «și două imprimării: ce veți imprima în una, va eși în «cea alta.»

Cu ce putea să comunice acest *Comus*, de care vorbește Diderot, fără ca se aibă pe cine-va de mijlocitor între aceste odăi, dacă nu cu un fel de aparat electric? Cu toate acestea, nu se știe nimic de acest aparat, nu l'a văzut aproape nimenea. Comus a fost prea egoist, a murit cu el fără ca să-l arate la cine-va. Dar toate încercările pentru a stabili mijloace de comunicațiunii, au fost înfructoase, câtă vreme s'a cunoscut numai electricitatea statică și adevărata mișcare n'a început de cât dupe descoperirea electricității dinamice.

Pe vremea aceea, pe când se făcea diferite aparate pe când se cunoștea ceva asupra electricității, învățații începuse să caute electricitatea pretutindeni.

Thales, Gilbert, Dufany o găsiră și o demonstrară că există prin corpurile solide, Galvan prin corpurile animale, Stheinheil prin pământ, și pe la 1760 se zice că Monier o găsise în aer.

Electricitatea găsită în aer s'a numit *Electricitatea atmosferică*, iar experiențele mai precise, și mai positive, despre existența electricității iar le-au făcut Franklin cu un smeu. Aceste experiențe se cunosc în de

ajuns, sunt de o natură cu desăvârşire elementară, şi de aceia nu le mai repet.

Acum imediat vine întrebarea orî-căruî om, acea întrebare care vecinic munceşte mintea omului, adică: *Cum se naşte acea electricitate în aer?* Răspunsul meu va fi foarte simplu, şi cu atât mai simplu va fi cu cât am fericirea ca să comunic cu nişte lectori destul de inteligenţi pentru a mă înţelege

Asupra cauzei care dă naştere fulgerului, sau mai bine zis cauza îngrămădirei de cantităţi mari de electricitate liberă pe nourî, nu există pînă acum nimic sigur de cât ipoteze, şi din aceste ipoteze voi lua pe cea mai sigură.

Se ştie că furtunile se nasc atunci când un curent atmosferic rece, trece într'o atmosferă vaporoasă caldă. Această trecere de la rece la cald, acest curent în fine, dă naştere la vînt. Deschideţi fereastra de la o cameră unde aveţi căldură, şi dacă această fereastră e pusă în contact cu o atmosferă rece, va începe un mic curent. Diferenţa de căldură, între cantitatea de căldură care se află în interiorul camerei, şi atmosfera rece de afară, provoacă un curent. Aşa dar, când curentul rece străbate în masele de vapori, atunci *vaporii* se adună repede în formă de nor, şi care venind în contact cu atmosfera rece, băşicuţile de vapori se prefac în picături de ploae.

Asupra formării picăturilor de apă cred că nu mai există nici o îndoială, ele se formează întocmai dupe cum le-am arătat.

Ipotesa cea mai probabilă asupra cauzei care dă naştere încărcăturilor de electrică, este *curentul*, sau *repeziţiunea* cu care s'adună băşicuţele de vapor în jurul atmosferei reci, şi care se prefac mai întîiu în nourî, şi pe urmă în picături de ploae.

Prin urmare ca să fiu mai înţeles, voi mai repeta : trecerea unui curent atmosferic rece, într'o atmosferă caldă, face ca moleculele de vapor să se condenseze şi să se transforme în nourî, apoi în ploae. Căci, de

la început, am zis că electricitatea există în toate corpurile solide, liquide, și gazoase. Așa dar molecula de vapor care era încărcată cu o mică cantitate de electricitate, și a micșorat volumul când a trecut de la starea gazoasă, în stare liquidă. Moleculele ast-fel micșorate nu mai pot suporta aceeași cantitate de electricitate de mai înainte, de oare-ce micșorându-se volumul electricitatea primitivă cată să țîșnească.

Să iaū un exemplu :

Dacă într'o moleculă de vapor, oare-care, se află o cantitate de electricitate reprezentată prin 5 unități — apoi aceste 5 părți de electricitate vor mai încăpea ele ie aceeași moleculă, dacă acea moleculă 'și a micșorat volumul ? Natural că nu mai poate; și atunci tensiunea, sau puterea electrică, fiind mai mare de cât poate ca să conțină molacula de vapor; ea cată să de riveze, sau să se împrăștie. Acum dacă distanța între pământ și nor este mică, sau dacă scânteia, sau electricitatea liberă de pe nor, poate să învingă straturele de aer, care sunt la mijloc, atunci avem o descărcare electrică. Descărcăturile depind de multe împrejurări, sunt forte când și norii sunt încărcăți și voluminoși, și când distanța între nor și pământ nu e așa de mare. Trăsnetul cade tot-d'auna între norul și pământul care-ı mai apropiat. Nu se poate spune cu precisiune dacă scânteia electrică, sau trăsnetul pleacă, tot-d'a-una de la nor, căci s'a văzut cazuri când ea pleacă de la pământ. Când scânteia pleacă de la nor, ea urmărește drumul cel mai bun conductor. Aerul umed, pământul umed, acoperemintele metalice, înălțimele, pădurile, arborii etc., etc., alcătuesc pentru trăsnet corpuri bune conductoare.

(Sfârșitul în No. viitor).

Constantin G. Cotescu

funcționar în Administrația telegrafelor
și poștelor

TERȚA RIMA

S'a topit zăpada dupe 'ntinsul șes ;
Soarele din ceruri sulițe pornește,
Florile pe câmpuri sficioase es.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Primă-vara sveltă, chipeș se ivește,
Iat-o cum pe coastă urcă sbeguind.
Dealuri, văi, colnice dânsa primenește.

Paserile 'n crînguri iarăși ciripind,
Le împreunează, focul de iubire;
Riul se desgheață... curge șerpuind,

Tot e adorare !... Tot e strălucire !...
Imnuri se înalță dupe Univers
Fie spre Natură, orî spre 'nalta fire.

Către tine-asemeni iubitoru'mî vers,
Inspirat s'avîntă draga mea fecioară,
Ce către iubirea-mi te-ai întors din mers.

Nepăsarea, Iarnă care ne omoară,
Ai gonit din suflet și-ai reînviat
Iară-și spre iubirea de odinioară.

Buzele aprinse ne-aŭ împreunat
Și-aŭ lăsat să nască dintr'o sêrutare,
Șimțuri arzătoare, ce ne-au consumat.

Primă-vară dulce, inima-mi tresare,
Când țintești pe mine ochi tei de foc,
Când șoptești cuvinte dulci în aiurare,

Sinu-ți când se umple negăsindu-și loc
Ca marea 'n furtuna care o stîrnește,
Când brațul meu strînge fragetu-ți mijloc.

Al tîu chip s'aprinde și 'ncet se roșește
Când buza-ți cuvîntă șoptind rușinos,
Pe cine copilă, pe cine iubește !

Sfiala ta face chipu-ți mai frumos,
Mai mult îmi aprinde iubirea de tine
Și la rînd mă face să fiu mai sfios.
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Răsvrătiri de patimi colcotind în mine,
Fac să uit trecutul să rentineresc,
Și lăsând pe sinu-ți fruntea-mi să se 'ncline,

Ca în nopți de vară să'ți spun: *Te iubesc !*

Mircea C. Dimitriade.

NEBUNATIC

-- NUVELA --

Și așează scaunul lui în fața ei și o silește să se ridice și să fugă prin salon. Aleargă dupe dânsa, pînă o prinde, ca pe o pasere în vre-un colț. Îi apucă amândouă mâinile ca să nu se poată apăra. Când scăpă, se așează la piano și începe să cante. El se pune alături și 'i încurcă cântecul apăsând peste unele clape când nu trebuie. Ese un cântec barbar, neînțeles, ce seamănă mai mult cu esercițiul unei eleve, sau al unui om care nu știe să cante. Asta o exasperează. Se oprește din cântec, pune mâinile 'n șolduri și se uită la el prefăcându-se că e supărată. El se uită la ea în aceeași poză și rizând. «Dar bine, ce-ai de gând? Vrei să mă superi!» O privire a lui plină de farmec o face să ridă. Ia o carte și cu un aer foarte serios se face că citește. El se apropie încet, încet, și 'i desface legătura de la gât sau funda de panglici albe și roze de pe umăr. Ea nu observă numai de cât aceasta; el îi scoate un ac din păr, apoi altu, apoi altu și tot părul îi cade în jos pe umeri! «Bine, ce va să zică asta? Mi ai stricat pieptănătura! Asta nu se face! O să mă ostenesc acum să mă pieptăn iar! Ce plăcere simți să mă deranjezi ast-fel? Lasă-mă 'n pace! Asta e nebunie!» Și zicând acestea se repede spre oglindă ca să 'și potrivească iar peru și să 'și înoade fundele. El se pune în dreptul oglinzi și n'o lăsă să se uite. Îi răsfiră părul aducându-i-l în dreptul ochilor; i-l face inele cu degetu, i-l aduce pe tâmple. Apoi o lasă să se dichisească și se repede la cutia ei cu scrisori, bilete, cărți de vizită ca să răscolească lucrurile. Ea aleargă după dânsul. «Nu pune mâna, îmi încurci lucrurile! pentru D-zeu! Ce ai? Lasă-mă să mă pieptăn! Nu pune mâna! Ah! biletu de la mătușă-mea! Lasă

biletu! Nu 'l citi, dacă mă iubești! sunt niște prostii scrise. Dacă mă iubești! Nu e de bunica scris, e de mine! Lasă 'l, ei bine, lasă 'l. Ah! mâna, mâna! Mi-ai strivit degetu. Bine, așa nebunii n'am mai pomenit de când sunt! Lasă scrisoarea! Te rog n'o citi. E de la o rudă. Ce proastă sunt de las aci scrisorile! Ei, ce vrei să vezi? Sunt niște fleacuri, niște prostii. Lasă-le, te rog!»

Și obosită de atâta luptă cu el, cade pe canapea, roșie la obraji și la mâini, suflând și gemând ușor. Din când în când își duce la gură spre a le răcori cu suflarea, mâinile 'i zgâriate în luptă. El, ca s'o distreze, se așează la piano și execută o simfonie infernală care o face pe ea să 'și astupe urechile și să țipe. El aleargă iarăși lângă dânsa și începe s'o mângâie pe obraji, pe gât, pe mâini. Apoi o sêrută în locurile unde e zgâriată, și în cele din urmă pe obraji, pe ochi, pe buze. Îi ridică părul în sus și i 'l aduce în creștet dupe moda antică. Apoi îl lasă să cază în jos pe umeri. Se apropie și se înfășură în părul ei ca într'o pânză. O lipește de pept și o strânge cu putere. Ea îi netezește părul pe frunte și se uită cu drag în ochii lui. «Te-ai liniștit, nebunaticule? Așa 'mă placî. Dacă ai fi tot d'auna așa te-ași iubi și mai mult!»

El scoate o hârtiuță din buzunar și începe s'o gidile pe la bîrbie. Ea se ferește mereu. «Iar ai început cu nebuniile! Dar bine, astîmpără-te o dată! Aide la masă să ne jucăm d'a întrebările și răspunsurile! Aide. eă scriu întrebările, tu scrii răspunsurile. Aide, te rog, nu mai face copilării, mă superî! Or vrei să 'ți cânt? Îți cânt, dar să nu te apropii de piano.» El dă din cap în semn de nepri-mire. Apoi îi desface un nasture de sus de la rochie. Ea îi dă peste mână și se închee repede. El ne mai știind ce să mai facă, se lungește jos pe covor și se tăvăleşte de la un capăt până la cel l'alt al salonului. Când ajunge în dreptul ei, o apucă de vîrfu ghetei saă de poalele rochiei. În acelaș timp, ea se tăvăleşte de rîs.

Dumitru Teleor.

VOLTAIRE

Z A I R A

(TRAGEDIE IN CINCI ACTE, IN VERSURI)

ACTUL AL DOILEA

*(Urmare)*SCENA I
BCU Cluj / Central University Library Cluj

NERESTAN, CHATILLON

CHATILLON

Viteze Nerestane și măndre cavaler,
 Tu care între oameni ai fost trimis de cer
 Să scapi creștinătatea de lanțurile-amare,
 Arată-te și umple-ți privirea d'admirație,
 Văzând pe-acești tovarăși plângând ingenuchiați
 'Naintea ta, eroul de care-ați fost scăpați.
 Te-așteaptă toți la poarta seraiului,—descinde
 La ei, și 'nflăcărarea din piepturi le aprinde,
 Ca mândri 'n tot-d'a-una prin datoria lor.
 Să fie strănși și vrednici de-al nostru savaltor.

NERESTAN

Ilustre Chatillone, îmi faci prea multă fală.
 Părerea ta îmi pare că-asupra mea se 'nșală.
 Făcându-mi datoria de om și de francez,
 În locul meu, orî-cine ar fi făcut'o crez.

CHATILLON

De sigur, și creștinul precum și cavalerul,
 Servind creștinătatea, îi răsplătește cerul,
 Și fericirea noastră atunci o prețuim
 Când pentru frații noștri putem să ne jertfim.
 Ferice este-acela care a putut ca tine
 Și fraților și țerei să facă—atâta bine !
 Cât pentru noi, ai soartei supuși, ori cât de bravi,
 Am fi,—copii ai Franței și ai Solimeii sclavi,
 Uitați de multă vreme în fiarele robirei,
 Lăsați apoi de tatăl lui Orosman peirei,
 De n'ai fi fost de ceruri trimis a ne veghea
 A noastră Franță vecinic n'am fi putut vedea.

NERESTAN

De vreme ce de ceruri am fost ales, vezi bine
 Că trebuia puterea lui Orosman să 'ncline.
 Dar vai ! Ce trist amestec preschimbă—acest sfârșit !
 A ! Fie ca sudanul, acum milostiv,
 Să 'și schimbe bunătatea pe-o tristă-amărăciune,
 Și dă-zeu Că-aude și irele ca și buhary Cluj
 Cunoaște dacă 'n mine vr'o dată-a conceput
 Vr'un plan care de dănsul să nu fi fost plăcut.
 Nimic fără de dănsul n'am încercat a face,
 Speram să-i dau pe urmă, nu'n luptă ci în pace,
 O frumusețe care din tinerețe-a fost
 Răpită, ca și mine din scumpu-i adăpost,
 De Noradin cel crâncen, când lifele streine
 Veniră să ne zmulgă credințele creștine,
 Scăldând cu-al nostru sânge al Syriiei ținut,
 Prinzând în Cesarea pe Lusignian bătut.
 Scăpat din închisoarea de-armatele creștine
 Și readus în urmă din nou ca sclav ; în fine
 Mi se făcu și voia d'a merge la Paris,
 Jurând de-a mă re'ntoarce ! Credeam că 'mă este scris.
 S'aduc și pe Zaira la curtea fericită
 La care e virtutea de Ludovic păzită.
 Statorniciei mele atunci regina chiar
 Intinse ca onoare nemărginitu-i har.
 În fine, când ajunse minutul de scăpare,
 Când trebuia s'o scoată ca și pe noi din fiare,
 Ea fu oprită.. Inșă,—ce zic ? Zaira chiar
 Uită creștinătatea pentr'un popor barbar !...

Dar să lăsăm aceasta... O jale mult mai mare
Durerile ne face de astă-zî mai amare :
Crestinii în speranță cu totul sunt trădați.

CHATILLON

Luați-mi libertatea și zilele-mi luați
Vi le sacrific toate pentru a lor scăpare.

NERESTAN

Dar Lusignan, seniore, închis, și-acum. el care
E singur cel din urmă din neamu-î glorios,
Resboinicul, viteazul ne'nvins, ne'ndoios,
Nu va putea d'acuma s'aline suferința
Crestinilor.

CHATILLON

Seniore,—atuncea dar silința
Zadarnică îți este, cum și favoarea 'ți e.
Când un soldat se află în fiare, pentru ce
S'ar încerca să scape de la robie oare
Pe câtă vreme șeful e încă 'n închisoare ?
Dar Lusignian nu 'ți este ca mie cunoscut...
Înalță-ți mulțumirea la cer că te-a făcut
Cu mult timp mai în urmă, spre marea-ți fericire,
De zilele pătate cu sânge și 'ndârjire,
De zilele în care văzutam înjugați
De liște barbare p'ai noștri fii și frați,
De zilele în care aceste ziduri sfinte
S'au prefăcut d'odată în pietre de morminte
S'acopere mărirea străbunilor. O cer !
De-ai fi văzut ăst templu uitat și părăsit,
Mormântul plin de fală al Domnului zdrobit,
Părinți noștri, fii și fiicele lăsate
Să piară sub altare, în flacări consumate,
Pe cel din urmă rege, împovărat de anî
Cu fii săi alături, ucis de cruzi dușmanî,
Pe Lusignian, din rasa-î măreață cel din urmă,
Cătând să re'ntărească curagiul ce se curmă,
Pășind peste ruine de templuri și eroi,
Teribil și cu mâna armată, printre noi,
Înriurind speranța și groaza tot-d'o-dată,

Dar rechemând în piepturi virtutea spulberată,
 Strigând din răspuțere : „Francezii, fiți credincioși !“
 Atunci fără 'ndoială în ochii îndoiși
 Se aprindea virtutea înaltei provedințe,
 Îi deschidea în mersu-î un drum spre biruințe,
 Si-apoi în Cesarea, creștinii toți cu noi
 Veniră să se scape de lanțuri și nevoi !
 Acolo, cavalerii aleseră 'n unire
 Pe Lusignian,—ca dânsul, prin dreaptă cărmuire,
 Să ne conducă mersul și să ne facă legi.
 O Neresitan,—măhnirea nu poți să 'mi-o înțelegi !
 Nicî Dumnezeu cu toată puterea'î desfărsită,
 Nicî Dumnezeu nu'î dăte răsplata cuvenită.
 Zadarnic pentru dânsul ne-am războit mereu.
 Vai ! groaza amintirei răsună 'n pieptul meu !
 Ierusalimul încă din flacări nu scăpase,
 Când iarăși ne vëzurăm loviți, căci ne trădase
 Un grec, chiamând să vie dușmanul mai grozav
 Asupra-ne,—luându'l pe Lusignian iar sclav.
 Si l'am vëzut în fiare ; dar mândru în cădere,
 Nesimțitor că este părea 'ntr'a lui durere.
 Nu 'l mai mișca nimica, de cât când întâlnea
 Pe vr'unul dintr'ai noștri și'n lanțuri îl vedea.
 Seniore, de atuncea, acest martir părinte
 Al legilor creștine prin corp și simțiminte,
 Departe de-a sa țară, departe de ai lui,
 Necutezând să'și spuie durerea nimënuî,
 Albit de suferință și 'mbătrânit de vreme,
 Gemu într'o 'nchisoare în lanțuri și blesteme,
 Ne mai vëzënd cu anii lumina de afar,
 De Asia întregă și de Europa chiar
 Uitat,—avu o soartă mai tristă de cât toate...
 Azi, cine'și amintește de dënsul și mai poate,
 Să riză sau să creadă că este fericit,
 Când pentru noi, el zace în lanțuri pironit ?

N E R E S T A N

Această fericire ar fi, eu zăresc, barbară !
 Urăsc destinul care de noi și de ei se separă.
 Vorbind, — să'mi fie milă de dânsul m'ai făcut.
 Cunosc nenorocirea : cu dânsa m'am născut,
 Și simt la amintire-î, o nouă turburare.
 Răbia lui, a noastră, a Cezarei, are
 O tristă 'nrăurire asupra mea, de chiar
 Cum am vëzut lumina în ochii mei. Amar

Mi s'a părut d'atuncea destinul pentru mine.
 Acele timpuri triste, le ved și-acum printine,
 In viile imaginii cu care 'mi-ai vorbit.
 In templu unde 'n flacării creștiniii au perit
 Câți-va copii, sermanii, răpiți de mâni feroase
 Din brațele plăpânde a mamelor fricoase,
 Fuseră duși cu toțiii in tainicul palat
 Al regilor in care te ved, și-am fost luat
 De Noradin acolo, să cresc lângă Zaira,
 Care de-atunci de altă credință se inspiră,
 Care de atunci, pierdută in acel loc murdar,
 Pentru-un barbar netrebnic, uită de ceruri chiar.

CHATILON

Aceasta e prudență cruzimei musulmane ?
 Seduc copilăria popoarelor dușmane.
 Dar milostiv e cerul și bine-cuvențat
 Că tocmai la nevoie din lanțurii te-a scăpat,
 Dar oare-acea Zairă, atât de renegătă,
 Ce și-a schimbat credință pe o listă blestemătă.
 Nu ne-ar putea chiar astfel la vreme sprijini ?
 Puțin ne pasă nouă ce mână va 'mplini
 A cerului voință. ~~Cerul~~ Urede-măi și dreptul
 Pe-atâta de cu minte cât e și ințeleptul
 Din chiar o crimă poate să trăgă un folos :
 Poți face din Zaira un reu trebuincios,
 Pe Orosman printr'ensa. il poți schimba la fire,
 Silindu'l să și inmojaie tocita lui simțire,
 Să ne redea viteazul pe care insuși el
 Il plânge și 'l regretă, pe care la un fel
 Cu noi, fără 'ndoială, și densul il admiră,
 Dar care nici o teamă de azi nu'i mai inspiră.

NERESTAN

Dar oare crezi că densul, spre-a se vedea scăpat,
 La ast-fel de mijloace va fi induplecat ?
 Și-apoi de-ar vrea, pot oare cu-atâta inlesnire
 Să intru cu Zaira la ast-fel de 'nvoire ?
 Și Orosman primi-va Zuirei să-i vorbesc,
 Când nici până la ușe-i să intru nu 'ndrăsnesc ?
 Chiar d'ăși putea pătrunde la dânsa, cu ce oare
 Imi va 'ntâri speranță femeia 'nșelătoare ?
 Ea va vedea insulta in scrisă 'n ochi mei,
 Și va citi pe frunte-mă nerușinarea ei.

E dureros, seniore, pentru—un viteaz, să știe
C'a fost scăpat de aceia, prin—ca e în sclavie
A fost târât. — De ura ce'ți poartă, te 'ngrozești,
Dar mila ei silită te face să rozești.

CHATILLON

Gândește-te la dânsul, la Lusignian și 'l scapă !
Nu aștepta ca vântul restrîștei să re'nceapă !

NERESTAN

Ei bine da, voiū merge la dânsa.. Voiū vedea
Atuncea.. Cine este ? O ! Doamne ! Este ea !

(Va urma)

Th. M. Stoenescu.

OCHII-ŢEI

Când, mut, privesc ochi-ţi albaştri,
Isvor senin de poezie,
Colindător ajuns ca aştri
Prin lumă necunoscute mie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Iar când pe aripa privirei
In ochi-mă ochi-ţi se opresc,
Nebun, în furia iubirei,
Aşă vrea să-î sorb, să te orbesc!

Al. Radulescu-Mariu.

BIBLIOGRAFIE

La Revue de Paris et de Saint Petersbourg. — *La revue litteraire et artistique.* — *Revista olteană.* — *Entuziasmul în trecuta generațiune, conferință de d-nul Ionescu Gion.* — *Anatomia descriptivă, de d-nul Nicolae Crețulescu.* -

Redacțiunea Revistei Literare intrând în relațiuni cu redacțiunile mai multor reviste franceze din Paris, va fi de astăzi înainte în plăcuta pozițiune să fie pe cititorii săi în curent cu mersul acelor reviste, ce ar trebui să ne intereseze cu deosebire, pe noi românii, care datorim mare parte a progresului nostru cultural isvoarelor de lumină, frumusețe și adevăr, ce nu seacă nicădată în țara suroră nouă, în Franța. În adevăr, revistele franceze, sunt aproape singurele organe, prin mijlocul cărora se împart sumedenii de cunoștințe literare și științifice din centrul civilizațiunii și al progresului. Lor dar se cade multă atenție și suntem siguri că aceia care le vor urmări și vor ști să profite de scrierile din tr'ânsele, vor simți trebuința ca și în țara noastră să se întemeieze un curent literar național, vor fi coprinși de ambițiunea ca și noi să ne apropiăm de rezultatele obținute de strănepoții vechilor Galii, ca și noi să putem forma o pagină largă în marea carte ce coprinde Istoria literaturii universale.

La Revue de Paris et de Saint Petersbourg, ne-a făcut, cea d'ântăiu, onoarea de-a începe relațiunile cu revista noastră, cât și a ne procura puțința să împărtășim cititorilor noștri conținutul numerilor ei, înainte chiar ca ele să iasă în publicitate. Această revistă este, fără îndoială, culegerea literară cea mai completă, cea mai însemnată, cea mai folositoare. Calaborarea tuturor autorilor iluștri este cea mai bună dovadă despre succesul ei. Ne mulțumim numai a da aci sumarul numărului ce

a apărut la 15 Martie, cătând ca pe viitor să publicăm relați-
uni mai timpurii asupra numerilor următoare.

Juana, de George Peyrebrune. — *Les Larmes de Sainte-Beuve*
de Arsène Houssaye. — *Le dessous des cartes*, de Jean Lorrain. —
Philosophes du Siècle, de Jean-Paul Clarens. — *Sortilege*, de Armand
Silvestre. — *Felix Arvers* de Philibert Audebrand. — *Henry Lassere*
et la Congregation de l'Index, de Mgr. X... — *Le Service de trois ans*,
de X... — *Les Rossignols*, de Stanoff. — *La Naissance des Etoiles*, de
contele Nigra — *Paroles d'outre tombe*, de Clesinger. — *Quelques defi-
nitions*, de Paul Hennequin. — *Partere de Beauté*, de Violette —
Philosophie de l'Art, de Édouard Lhôte — *Au lido*, de Henri
de Braisne — *Poésies*, de Claudius Popelin, Emile Gaudeau,
Rodenbach, Léopold Stapleaux, de Montferrier. — *Les Bêtes a
Bon Dieu*, de Alphons: Karr. — *Ballade du Dédaigné*, de X. —
Chronique politique, de Alikoff. — *Théâtres et Livres*, de Al-
ceste. — *Causerie musicale*, de Henry Maréchal. — *Paris au jour
le jour*, de Saint Jean. — *La Vie russe*, de Ivan Rienko.

Abonamentele se fac la biuroul Revistei, 14 rue Halevy Pa-
ris. Prețul pe un an este: 35 lei. De vnzare la principalele
librării.

Pentru mai multă inlesnire se pot face abonamente și prin
administrațiunea Revistei Literare.

La Revue littéraire et artistique, anul al VI lea, numărul pe
Marte, sub direcțiunea d-lui *Jean Berge*, are următorul sumar:
Le Bonheur, de Jean Berge. — *Le Pygmée*, de Leskoff — *Ber-
tinore en Romagne* (a doua parte), de C. Pozzolini Siciliani,
tradus din rusște de J. Lugol — *Histoire d'un drame*, de
François Fabié. — *Oeuvres et Critique*, de Walter Hornstein. —
La Dame de Montsoreau, de V. Ulric — *Le Livre de demain*:
Janic le Guetteur, de Eugène le Mouel. — *Poesis: L'Intérim*,
de A des Essarts. — *Cronique de Partout. Cronique théatral.*
de Pierre d'Harlemont. *Mouvement des livres.* —

Această revistă este de asemeni importantă prin valoarea și
varietatea materiilor ce publică, cât și prin reputațiunea cola-
batorilor ei.

Pentru abonamente a se adresa la d-nul: *Jacques Destin*
8 rue de Hanovre, Paris — Prețul pe un an este: 17 lei și 50,
Cu numărul se găsește la principalele librării din capitală.

Se fac abonamente și prin administrațiunea Revistei Literare.

Revista Olteană, este titlul unei noi publicațiunii literare, ce
promite a apare în fie-care lună în Craiova, sub direcțiunea d-
lor Traian Demetrescu și G. D. Penciu. Primul număr
conține; *Prefața*; — *Gânduri ostenite*; *Educațiunea prin sine-
ensășt*; — *Legea programul omenesc*; — *Scrisoare*; *La do-*

rita; Fără slujbă; — Câte-va vorbe asupra teatrului; — Note Bibliografice; Lăutarul din Cremona; De la redacție. —

Dupe materiile primului număr putem prezice acestei reviste un succes sigur, dacă ănsă și publicul ar eși din apatia sa și s'ar grăbi s'o încurajeze.

Abonamentul e 15 lei pe an.

Entusiasmul în trecuta generațiune, conferință ținută la Atheneu de d-nul Ionescu Gion, a eșit de sub tipar într'o frumoasă broșură, tipărită pe hârtie velină.

A vorbi despre conținutul ei, este a repeta tot ce d-nul Ionescu Gion a rostit de la tribuna Atheneului, aplaudat necontenit de un public inteligent și numeros; — ar fi cu alte cuvinte, a reproduce textul întregii conferințe, spre a se vedea dibăcia și competența cu care d-nul Gion tratează subiectele ce 'și alege. Pentru această cauză n'avem de cât a recomanda doritorilor, să 'și procure broșura în cestiune, de la or care din librăriile din capitală. —

Anatomia descriptivă, de d-nul N. Crețulescu, s'a complectat prin aparițiunea volumului al 3-lea. Această operă științifică, de multă valoare, — atrage recunoștința tinerimei studioase, care datorește d-lui Crețulescu marea înlesnire de a putea studia cu folos anatomia în Facultatea noastră de medicină. Prețul seriei de 3 volume este 15 lei, și se află de vânzare la librăriile Socec, Graeve și Niculescu.

În momentul d'a se imprima acest articol, ne a sosit de la Paris, un elegant volum de poezii, de d-nul Jean Berge directorul revistei „La Revue Litteraire et artistique“, al cărui titlu este: *Les extases*. În numărul viitor vom vorbi despre acest volum. De o cam dată, îl recomandăm cu tot dinadinsul cititorilor noștri.

Zetta.

CIOCOII VECHI SI NOUI

SAU

CE NAȘTE DIN PISICĂ ȘOARECÎ MĂNÂNCĂ

ROMANȚ ORIGINAL

BCU Cluj / Central University Library Cluj
DE
NICOLAE M. PHILIMON

— 0 —

(Urmare)

Era pe la orele nouă de dimineață; greaca se sculase și se dusesese la oglindă ca să-și pună în regulă grațiile maltratate de voluptoasele plăceri ale nopții trecute, și să mai adauge câteva frumuseți artificiale, ca să dea mai mult interes celor firești.

Toaleta femeilor cochete din zilele noastre de și a devenit o îndeletnicire foarte grea și împovărătoare pentru biete slujitoare, din cauza nenumăratelor forme și feluri de peptănări, de spălături, de limpeziri cu ape aromatice și chimice pentru lustruirea, dregerea și improspătarea peliței obrazului și alte nenumărate nimicuri femești; cu toate acestea, ea rămâne o jucărie de nimic, în comparație cu toaleta elegantelor din timpul Domnilor Fanarioți.

Kera Duduca, de și se afla în anii ce mai frumoși ai vârstei

femeesti ; dar destrămata viață ce petrecea, o făcuse să alerge foarte de timpuriu la ajutorul grațiilor împrumutate. Ast-fel dar toaleta ei din toate zilele se compunea dintr'un șir de torture la care ea se supunea cu cea mai mare resignațiune, numai ca să își conserve acea frumusețe care făcea pe Postelnicul să depuie la picioarele ei toate jafurile câte le storcea din biata țară, și pe frumosul calemgiu a o numi *Cheruvimul său* și a o iubi cu o ardoare egală amorului ce ea avea către dânsul.

În toate nopțile, după ce expedia pe amândoi adoratorii ei, se ungea pe obraz cu alifia vânăta ; dimineța se ștergea cu albuș de ou, se aburea cu cărămizi încălzite în foc și stropite cu apă de salcâm ; apoi se spăla cu apă de pelin. Acestea le făcea ca să întindă pielea obrazului și să dispară sbérciturile ; apoi se ștergea cu un burete muiat în apă de castraveți, ca să scoată petele, și se spoia cu dres ca să dea peliței o culoare mai albă.

După toate aceste operațiuni care n'aveau alt scop de cât a albi, a întinde și a întineri pelița obrazului, veneau rumeneala cea mincinoasă cu care își colora obraji și buzele, gogoșile de ristic arse cu care își înegrea sprâncenele, și plasturele cele negre cu care își făcea *murse* sau *benghiuri* false.

Dupe ce greaca își sêvârși acea toaletă complicată, și se mai intoarse de câte-va ori pe dinaintea oglindei, zîmbind și gesticulând ca să se asigure dacă e de ajuns grațioasă, dete ordin să introducă în camera sa pe mesagerul Postelnicului.

O țigancă frumușică se arată în ușa sălei și făcu semn lui Păturică să intre înăuntru. El intră și dete scrisoarea, apoi trăgându-se înapoi către ușă, se strânse la pept și luă o pozițiune atât de umilită și plină de smerenie în cât ar fi putut să amagească pe ori și cine. Dar Kera Duduca, care era personificarea fineței și a viclesugului femeesc, pricepu fățarnicia, chiar sub acel vâl de prostatică modestă.

Ea citi scrisoarea până la un loc fără să lase a se zări pe figură'i vre un semn de surprisă bună sau rea ; dar când ajunse la partea aceia prin care Postelnicul îi recomanda pe acel nou Argus înveștmântat cu anterior și giubea, ea își aruncă fără voie ochii asupra ciocoiului, și întocmai ca vulpea ce vede și simte cursa întinsă, zîmbi cu amărăciune și își continuă lectura

până la sfârșit. După aceia sărută scrisoarea și bângând'o în sân, se puse a examina cu mai multă atențiune figura lui Dinu Păturică, care de și în acele momente de prefăcătoră, exprima un fel de nevinovăție amestecată cu stupiditate, dar tot lăsa a se streveda îndestule viții, dintre care cele mai principale erau răutatea și lașitatea.

Am zis că greaca era vicleană ca o vulpe; ca să dovedim însă cât de adâncă și pătrunzătoare era finețea spiritului ei cată să arătăm că cu toată arta ce puse Păturică în lucrare, spre a face să dispară din trăsurile feței sale întunecoasele intențiuni și aspirări ce'i rodea inima, nu numai că nu putu să o amăgească, dar o făcu chiar să înțeleagă și mai bine cu cine are a face.

Trecură câte-va momente în care acești doi actori se priveau unul pe altul fără să pronunțe o vorbă măcar. Această tăcere scrutătoare semăna foarte mult cu liniștea aparentă a două fiare ce stau de se observă cu o prefăcută nepăsare mai înainte de a sări cu asalt una asupra alteia.

În fine, greaca hotări să dea asaltul; ea începu de la una din cele mai mari slăbiciuni ale ciocoilor, adică de la mândria.

— «Ei bine, logofetete Dinule!» îi zise ea cu un zîmbet disprețuitor; «Cilibi Andronacke îmi scrie că de astăzi înainte ai să fii unul dintre slugile casei mele.»

— »Mă bucur din toată inima, milostiva mea stăpână.»

— «O fi precum zici; dar, uite, te vîz îmbrăcat bine, cu giubea, cu anterior, cu fermenea, cu papuci galbeni și cu fes de Tarigrad; pare că ești scos din cutiă, și asta nu'mi prea place. Să lepezi aceste haine boierești, și să te imbraci cu haine de fecior prost.»

— «Voiu face după plăcerea domniei-tale, milostivă cocoană.»

— «Da, negreșit, căci o să te trimit cu coșnița în tîerg și nu voiu ca *pazarghideanul* meu să poarte *ceacșiri* și *ișlic*.»

— «Voiu face ori ce 'mi vei porunci, milostivo.»

— «Asta o crez, căci la din împotriva voiu întrebuinta gâr-baciul, pe care 'l vei fi vîzut poate atârnat d'asupra ușei sacnasiului.¹⁾»

¹⁾ Sacnasiu se numea o cameră mică situată în fundul sălii, și împodobită cu pat și perne, unde așteptau cei ce veneau cu trebuințe până ce îi primea boierii în casă.

— «Mă voiî supune în tăcere la ori-ce va găsi cu cale mi-
lostivirea ta.»

Greaca văzând marea ipocrisiă și falșă regisnațiune cu care
ciocoiul primea aceste lovituri groaznice, se înspăimântă, dar
nu disperă.

— «Așa precum îți zic,» respunse ea, «o să te puiî să tai
ceapă la bucătărie, să speli vasele, să tai lemne, să aduci apă
cu sacaoa de la Filaret și alte mărunțișuri de felul acesta.»

— «Prea bine, stăpâna mea ; le voiî face toate acestea, ba
âncă i mai multe ; numai ca să te vîd mulțumită.»

— «Veî ședeă totîă zioa în pridvor cu capul gol, ca să îm-
plinești poruncile mele, căci la din împotrivă îți voiî pune
coarne, te voiî unge cu miere, și te voiî lega de stâlpul por-
ței, ca să te mânânce muscele și să rîză lumea de tine !... ai în-
teles ?»

— «Am înțeles, milostiva mea, și sunt gata a suferi și mai
mari pedepse de cât acestea fără a mă plânge, căci stăpână-
meu te iubeste și eu trebuie să sufer ori-ce mi s'ar întîmpla
după urma domniei-sale.»

— «Peste puțină !» zise greaca în sine, disperată de sângele
rece al ciocoiului ; și avea dreptate, căci toate săgețile vic-
leșugului ei se tâmpiseră în inima de piatră a ciocoiului.
Prima idee ce i veni în minte fu de a rupe legăturile de a-
mor ce avea cu calemguiul, singurul mijloc de a se pune în
siguranță despre spionagiul lui Păturică ; pe dată ânsă ce se
gândi la dulcele momente ce petrecuse și âncă petrecea cu a-
el june frumos, sângele i se concentră în inimă și fața i se
îngălbeni ca ceara. Să ție pe amant, ciocoiul ar fi trădat'o ne-
greșit și ar fi pierdut pe Postelnicul Andronake, care o îngri-
jea ca pe o domniță.

Aceste două idei deveniseră în acei moment, Scylla și Ca-
rybda pen ru greaca noastră. Dar arsenalul vicleniilor femeesti
este foarte mare ; ajunge numai să știe cine-va să caute în-
tr'ensul, și de sigur va găsi câte ceva pentru ori-ce împreju-
rare. Greaca căută și găsi în adevăr mijlocul de a scăpa din
toate cu față curată. La această fericire negândită fruntea e-
se lumină, trăsurile obrazului său luară un aer dulce și zimbi-
tor ; atunci, privind pe Dinu cu dulceață, îi zise :

— Ia spunem, Dinule dragă; cum ți s'a părut purtarea mea către tine? Nu este așa că sunt o nebună? Auzi acolo! să speria cine-va atât de mult pe un flăcăiaș așa de frumos și *mu-chelef*! Sa n'ai grije de nimica; tot ce ți am zis n'a fost de cât glume. Ai, de! fi mai cu inimă!

Dinu năbuși în mica sa inimă bucuria acestui mare triumf și apropiindu-se de greacă, cu o sfielă prefăcută, făcu mătanie și 'I sărută mâna; apoi își luă zioa bună și se duse.

CAPITOLUL VII

Pâna nu faci foc, fum nu ese

Două săptămâni în urma acelor descrise în capitolul precedent, într'o noapte recoroasă de primă-vară, Postelnicul Adronake eșia de la amoroza sa cu ciubucul aprins și cu sluga după dânsul, care ținea într'o mână o *chisea* de șal plină cu tutun, iar în cealaltă o pereche de papuci galbeni. Trăsurile feței Postelnicului, de și puțin cam descompuse, arătau acum o mulțumire pacinică și lipsită de grijile ce muncise pe b'etul fanariot cu vre-o cât-va timp mai înainte.

Intr'o ulicioară întunecoasă ce duce în mahalaoa Dudescului, sta de mai multe ore, o butcă elegantă cu doi armăsari. Când boierul se apropia de acea uliță, sluga alergă către locul unde sta ascunsă trăsura și strigă: «Trage Ioniță!»

Fanariotul se sui în trăsura, și ciocoiul în coadă, strigând cu voce tare: «A-casă!»

Rog pe buni noștri lectori să lase pe Postelnicul a dormi în pace pe sofao sa, căci are mare necesitate de somn, ca nu cum-va să'si piarză, deștept, ilusiile fericirii sale; iar noi să ne întoarem iarăși pe strada Calitei, ca să observăm, ce se petrece în casa amintei sale.

Era o noapte frumoasă, o noapte tocmai bună pentru amorul de inimă, căci el ne procură momente de o fericire sublimă. Câte simțiri încântătoare nu încearcă un amant când pentru întâia dată surprinde surisul dorit al femeii ce el iubește! cât de înfocate sunt palpațiile inimii sale, când el depune primul săru-

tat pe buzele ei arzătoare ; apoi, câte încântări nu mai culege el din treacăt în dulcea viață a amorului, când într'o adunare sau la un bal, îi vine din timp în timp câte un semn de dulce suvenire făcut cu o grațioasă sfială, sau o privire plină de desmierdare, aruncată pe furis și care îi zice în limba cea misterioasă a inimei, »te iubesc! . . . te iubesc! . . . din tot sufletul!»

Dar amorul este o medalie cu două fețe. Să întoarcem acum medalia pe partea cea opusă.

Ce ziceți domnia-voastră despre acele amoruri sgomotoase, care încep prin serenade de lăutari și une ori de bande militare însoțite cu tobe și cu tipsii întocmai ca la grădina lui Giafer, și care se termină prin pârueți, în clasele de jos, și prin ceva mai rău în cele de sus? Ce crimă au săvârșit pacinicii locuitori ai vecinătății, ca să fie deșteptați din somn în strigătele birjarilor și oftările cele monotone și ascuțite ale amozelor vulgari, mai indiscreți de cât pisicile : căci aceste dobitoace sentimentale miorlăesc și ele o lună, pe fie-care an, și apoi ne clasă în pace, în vreme ce pisoi ce cu două picioare, nu numai că miorlăie neîncetat, dar neavând destulă încredere în seducțiile vocii lor, mai ia și pe alți de le ajută. Dar răul prin rău se perle, zice un vechi proverb.

Asemenea oameni nesocotiți, care pun întristarea și disperarea în inimele bieților consorți și părinți, își iau mai adesea plata nelegiuirii lor, prin trădarea ce le face femeile, corupte de dênși ; căci femeia care a avut curagiul să calce jurămintele făcute înaintea altarului, și juna fată care a desonorat perii cei albi ai părinților ei pentru vorbele dulci ale unui amant aprins de o patimă ilicită, ce preț vor pune oare pe niște angajamente trecătoare, dictate mai tot-d'a-una de capriciū și prea rar de inimă ?

O tineri ! dacă ați ști voi unde vă duc aceste amoruri nesocotite, poate c'ați fi mai scumpi în răsipirea iluziunilor juneții voastre ! Voi nu știți cu ce monedă vă plătește femeia care a primit să'i sacrificați ani voștri cei mai frumoși, timpul averea și chiar onoarea voastră. Voi nu știți că acea ființă pe care voi o credeți îngerul vostru, scăparea și desmierdarea nimei voastre, aceia este în stare a vă trăda pentru un dia-

mant, pentru un șal, și de mai multe ori pentru câte o vorbă de spirit, care sfișie și bațjocorește sfințenia amorului vostru. Si ce culegeți voi oare din toate sacrificiile ce faceți pentru aceste statue de marmură ? In locul amorului, trădarea ; în locul fericirei, disperarea care slăbește și derâmă focul și energia facultăților voastre, și, ce e mai rău, pierderea iluziunii căre aduce cu sine scepticismul monstru de sânge, părinte al turburării și al sinucidului.

Fericire perfectă nu există pe acest pământ ; aceasta s'a zis de mult timp și de oameni foarte învățați ; avem însă ceva care seamănă cu dânsa ; avem iluziunea, credința și speranța. Aceste dureri divine compun aci pentru noi cea ce numim fericire.

Un tânăr care a iubit pe o femeia cu credință și devotament și a fost resplătit prin indiferență, ipocrisă și trădare, acela pierde încrederea în femeii ; pentru dînsul numai există fericire conjugală ; prin urmare el nu se mai însoară, sau chiar de se supune la această datoriă socială, inocentul amor al soției sale, grațioasele ei surideri, fragedele ei îngrijiri, pentru dînsul trec de prefăcătorii ; femeia simte toate acestea, cearcă a'l încredința despre sinceritatea amorului ei, dară nu reușeste. In fine lucrul se termină ast-fel : dacă femeia este virtuoașă, suferă în tăcere, suspină și moare ; iar dacă are caracter slab, cade în haosul pierzării, tărând după sine în rușine și pe nevinovați sêi copii.

Dar să venim la subiect.

Era una din acele nopți de vară, în care natura întreagă își deschide comorile uimitoarelor sale frumuseți, spre a ne da o idee perfectă de sublimitatea ei ; bolta cerului era de un albastru încântător ; stelele presărate pe spațiul ei nemărginit, de astă dată erau pline de o lumină magică ; luna a cărui palidă și dulce fața umple de dor și de ardoare inimele simțitoare, sta aninată printre turlele Mitropoliei și ne mai putând din acel loc sfânt să'și urmeze înfocatul ei amor cu junele pastor Endymion, amantul ei din vremile păgâne, ea părea a privi cu o nesățioasă bucuria la atâția înamorați ce se desmierdau cu înfocare sub razele ei amoroase. Suflările cele

calde ale vântului de primăvară erau atât de line în cât abia frunzele popului se cletenaū a lene.

Această maiestoaasă și dulce tăcere era întreruptă câte odată de suspinele unei privigătorii care cânta durerile sa e, ascunsă într'o dumbravă de liliaci din grădina monăstirei Antim.

Păturică, îndemnat mai mult de bănuitorul instinct al răului de cât de simțimântul frumosului, sta țintit la fereastra camerei sale luând foarte puțin aminte la acea minunată panoramă. Nu trecu mult timp și urechia lui fu isbită de sunetul unor instrumente de musică. Aceste sunete ; fiind un acord de acelea ce fac lăutarii înainte de a începe cântărea, de și încetară numai de cât, însă atraseră atențiunea ciocoiiului. El se gândi câte-va momente, apoi bătându-și fruntea cu palma, ca omul ce prinde o idee de mult timp așteptată, zise : «A ! a ! acum înțeleg ! Acești lăutari trebuia să fie puși de ibovnicul stăpânei mele !... Nicolăiță de la boieru armaș nu m'a înșelat. Pe muncă Dinicile ! pe muncă băiete, ca să mai scurtam calea ce duce la fericire !» Zicând acestea, el își luă ipingeaoa pe dânsul și coborîndu-se în grădină, se ascunse dupe trunchiul unui arbore.

Lăutarii începură din nou acordurile lor ; de astă data însă, ei cântară cum se cântă, adică puseră capul pe umărul stîng și prin ajutorul arcușelor și al penelor de gîscă, scoaseră din viori și cobze niște accente foarte patetice pentru timpii de atunci, dar care astăzi n'ar avea cea mai mică putere asupra simțurilor noastre, nici chiar pe aceia de a ne face să dormim.

După ce lăutarii sunară câte-va arii melancolice, ei încetară ca să dea loc unei voci de tenor ce întonă cu o dosă mare de simțimânt și de pasiune, aria pe care se cântău versurile acestea :

Pe pod pe la Spiridon
Toate paserile dorm,
Numai păsărica mea
Toată noaptea ciripia,
De amor se jăluia ;
Oh ! amor, amoraș

Vedea-teaș călugăraș,
 Pên'la pătru-zeci de zile
 Să te vîz la monastire
 Cu ochi pe la icoane
 Cu gîndul pe la cocoane ;
 Cu mâinile pe psaltire
 Cu ochi pe la copile, etc.

Aria aceasta fu terminată prin oftări din cele mai adânci ; dar ferestrele grecii, ce se deschidea la primul accent al serenadelor infocatului calemgiu, rămaseră de astă dată închise ca un mormînt. Lucrul era de desperat ; dar amorezii aū mai multe coarde la arc ; ei nū disperă așa lesne.

Calemgiul aruncă o privire duioasă asupra ferestrelor, apoi începu a cînta :

Peatră d'ai fi, te-ai desface

Si la mine te-ai intoarce !

Of, of, of, of, keramu, of !

etc.

Această din urmă încercare reuși pe deplin, căci greaca după o luptă teribilă între interes și amor, neputînd să mai reziste furioasele bătăi ale inimei sale, deschise ferestrele și tăcu cu batista un semn, apoi se coborî în grădină, într' o boltă de viță în care abia pătrundeau razele lunii, și așezîndu-se pe un cîvan moale, așteptă acolo pe amantul ei.

Nu trecu mult timp și apăru o umbră în fundul grădinei. Această umbră luă o direcțiune către bolta de viță, și de ce se apropia mai mult, ea lua forme mai distincte. Când fu la o distanță oare-care de ascunzătoarea lui Păturică, acesta deosebi într'însa, un june ca de douăzeci și cinci de ani, cu anteriu de *șamalagea morico*, cu fermea de *croazea pembe*, în-cins cu un șal pătlăginiu și legat la cap turcește cu un *taclit* în vîrgulițe.

El înainta cu pași rari și nesiguri către locul în care se afla dorita inimei sale fără a se gîndi că această întîlnire era să fie cea mai după urmă rază a fericirii lui.

Păturică, care spionase tot ce se petrecea, aștepta acum momentul favorabil ca să se arunce asupra victimei sale. El lăsă pe tânăr să se apropie cât-va de bolta de viță; iar când rămase între dânsul și prada sa o distanță de câți-va pași, zise încet: Doamne ajută! și sărind ca o panteră, apucă de piept pe bietul june și începu să strige: «Tâlharii, tâlharii!... săriți creștini! puneți mâna pe hoț, pe tâlhar!»

Sérmanul june vîzîndu-se strîns cu vigoare de un braț puternic, mai întîi cercă să se libereze de dânsul, dar neputînd, începu a se ruga să 'l lase în pace că e om cinstit.

Nu, tâlharule, nu te las din ghiarele mele. La spătărie hoțule, să te învăț eu minte a mai veni să furi orz din ambarul nostru.»

— «N'am furat nimic, Logofete; privesce-mă și vezi, am eu *caifet*¹⁾ de hoț?

— «He, he! șiretule, nu mă înșeli tu pe mine; știu eu că te-ai înhăitat cu țiganiî lui Velcea, și jefuiți mahalaoa. Eu mănânc pânea Cucoanei Duduki și nu sufer s'o jefuiască niștema-salagiî ca tine? O să te leg bine cot la cot și mâine o să te dau pe mîna *zibetului* 2).»

Această stratagemă atît de ingenioasă puse pe greaca într'o pozițiune foarte delicată; o făcu în fine să se convingă că Păturică era un demon împelițat, și avea dreptate, biata femeică, căci starea lucrurilor era atît de dificilă, în cât nu mai putea să facă nimic în favoarea amantului său. Să tacă nu putea, cei vicleanul ciocoiu ar fi dus la spătăria pe junele calemgiu, și printr'aceasta s'ar fi dovedit amorul ei cel tainic; să'l libereze, nu putea de cât printr'o mărturisire care ar fi făcut pe ciocoiu stăpîn pe secretele sale. Din aceste două rele Ducea alese pe cel mai mic. Ea eși din boltă și arătîndu-se dinaintea lui Păturică, zise:

— «Ce s'a întîmplat? ce este acest sgomot?

— «Să trăiesci, milostivă stăpână, — respunse ciocoiul, — am

1) Asemănare.

2) Stăpînire.

pus mâna p'acest tilhar care jăfuește mahalaoa întreagă, care ne fură orzul și găinile.»

— «Bravo, Dinule, să trăești ; dar ia să vîz și eu p'acest tilhar ?»

Junele înamorat se apropie de dînsa ; iar Păturică, simțind că ei voesc a vorbi despre ale lor, se depărtă puțin, prefăcîndu-se că caută o funia ca să lege pe presupusul tilhar. Greaca observă și această viclenie, dar folosindu-se de dînsa, se apropiă de amantul ei și'i zise :

— «De acum înainte totul s'a rupt între noi !..»

— «De ce, sufletul meu ?» — respunse calemgiul cu glas tremurător.

— «Postelnicul a aflat amorul nostru și mi a trimis pe cel mai afurisit ciocoiu din lume să mă păzească. Tu ești în mâna lui și eu nu pot să te scap de cât mărturisind dragostea noastră.»

— «Să'l cumpărăm cu bani ?»

— «Ești nebun, Iordake, (asta era numele calemgiului). Crezi tu oare că acest scriitor se va mulțami cu aceia ce'i vom da noi ? Lui îi trebuie comori ; mândria lui merge până la protipendada !..»

— «Așa dar va să zică...?»

— «Nimic nu rămîne, de cât să ne despărțim pentru tot d'a-una.»

— «Și crezi că voiți putea trăi fără tine ?»

— «Te vei supune la această nevoie pentru asigurarea fericirii mele. Rămâi sănătos și mîngăete cu alta de pierderea mea.»

Dicînd aceste cuvinte, ea chiamă pe Dinul și'i zise :

— «Dă drumul acestui flăcău că'i păcat să'l bîgăm în spătăriă : iar dacă 'l vei mai prinde prin grădină, atunci să faci cu dînsul ce vei voi.»

— «Prea bine, milostivo.» Apoi întorcîndu-se către calemgiu zise : «Aide, băete, cată'ți de drum, și să nu te mai prind prin grădină că, pre legea mea, te jupoiu de viu.»

Sărmanul june privi pe greaca cu ochii plini de lacrimi și luând drumul către fundul grădiniî, se făcu nevăzut ; iar greaca și Păturică intrară în camerile lor, fără să schimbe nici o vorbă.

CAPITOLUL VIII.

Mijlocul de a face foc fara sa iasa fum.

A doua zi greaca se scula foarte de dimineata si isi facu toaleta cu o ingrijire mult mai mare decat in celelalte zile; dupa aceea, ea chema pe tigancă si i porunci sa aduca doua cafele, doua dulcețe, un ciubuc si o nerghelea. Chiamă apoi pe Paturică, si dupa ce ramase cu densul, ii facu semn se seaza langa densa pe sofa.

Paturică, de si dorea de mult timp sa ajunga aci, de si in calitatea sa de om cu multa minte intelegea pricina care o silea sa devia atat de blandă cu densul, nu primi totusi sa seaza.

— «Ci sezi Dinicile dragă,» ii repeta greaca cu gratia.

— «Vai de mine, Coconita; cum as putea sa sez langa milostiva mea stapana?»

— «Tu mi ai dat sa inteleg ca doresci foarte mult de casa mea.

— «Mi-am implinit datoria si nimic mai mult.»

— «Așa este, dar o slujba ca aceasta cată sa fie răsplatită; si eu voi sa te răsplatesc; vino dar sa luam dulceța si cafea impreună.»

— «Nu cutez milostivo.»

Greaca vëndend resistința ciocoiului, se ridică dupa sofa, si dupa ce dete o aruncătură de ochi la ferestra, il luă de mână, il puse langa dinsa, si ca sa i insufla mai mult curagiu ii dete cu propria ei mână dulceța si cafeaoa.

In timpul cât ținu beutul cafelei, greaca examinează cu mult interes trăsurile feței lui Paturică si rēmasse foarte mulțamită căci, fiă zis între noi, băiatul nu era de loc urit. După ce dar se gēndi puțin fața ei luă un aer dulce si amoroș.

Ce se va fi petrecut in inima ei in acele momente, nu știm; judecēnd ānsă dupa cele de afară, am putea zice numai că inima ei nu era stēpanită in acel minut de amor, ci mai cu seamă de temerea de a fi respinsă, dacā cum-va din nenorocire pasiunea ei n'ar fi intrat in planurile ambițioase ale ciocoiului.

Nu trecu mult după aceea, și Kera Duduca eșind repede din cameră, zise mai întâi câte-va cuvinte servitoarei sale credincioasă; apoi se întoarse ținând în mâini o sticlă cu anason de Chio din care bea numai Postelnicul și un taler plin cu alune prăjite.

— «Să vedem; — zicea ea în sine; — va putea el să-și păstreze acest cumpăt sfiț și rece, când această băutură va arunca turburarea în mințile și în simțirile lui?» — Și puind-se iarăși pe sofa, într'o pozițiune voluptoasă, turnă licoarea de foc cu mâna ei cea albă și o prezintă cu grație lui Păturică.

— «Ține, — zise ea, — bea acest spirt în sănătatea mea!»

Dinu luă paharul și zise: «In sănătatea Coccoanei Duducăi; cea mai frumoasă din toate femeile Bucureștiului,»

— «Astea sunt lingușiri strengarule,» răspunse greaca, luând o pozițiune și mai invitatăoare.

— «Nu, nici de cum; ba încă dacă volesti să spui adevărul, ești mai frumoasă decât Afrodita din Mithologia.»

Greaca turnă încă un pahar, și sorbind puțin dintr'insul, îl dete lui Păturică cu mâna tremurândă.

Ciocoiiu bând și acest pahar, simți un foc strecurându-se prin tot trupul seu și o turburare voluptoasă îi coprinsese mințile; el privi pe Duduca cu o sete de amor nedescriptilă. Atunci greaca, vândându-se sigură de triumf, dete glasului seu o intonație și mai dulce și privinți pe Dinu cu ochi galeși îl întrebă:

— «Ia spune-mi, Dinicule dragă, ai iubit tu vre-o femeie până'acum?»

— «Pe nici una, frumoasa mea stăpână.»

— «Nu m'nseli-ore?»

— «Nu, zău; nici de cum.»

— «Scii tu că eu de mult te iubesc și nu cutezam să-ți spu, căci mă temeam să nu fii vre un berbant; dar fapta ta de astă noapte, dragostea și credința despre care mi ai dat dovadă, m'a făcut să-mi iaă hotărârea . . . Vino dar, dragă, în brațele mele! Nu te sfi, Dinule; eu te iubesc; căci ești tēner și frumos, ești plin de foc și de mândrețe.» — Apoi lăsând să easă din adâncul peptului ei un suspin infocat, se aruncă în brațele ciocoiiului și îl strinse cu ardoare pe ea. Gu-

rile lor se lipiră; ochii lor jumătate închiși de delirul pasiunii clipeau din când în când cu scânteii de amor și voluptate. . . .

Două ore în urma acestei scene desfrânată și uricioasă trădare, Dinu Păturică putea să se laude că a învățat pe din afară alfabetul norocului. Greaca asemenea dobândise un complice, cu care să poată mânca în siguranță starea Postelnicului. Numai Postelnicul, sërmanul! el culegea în acele momente roadele oarbei sale încrederi.

CAPITOLUL IX.

Confidentele.

Trădarea începută cu atâta fineță de Duduca și Păturică, din zi în zi lua aspectul unui amor sentimental. Clocoiul, confundat în plăceri, părea că renunțase la ori ce plan de ambițiune; dar asta era o nouă cursă ce el întindea fanarioatei.

Ținta lui era să mănânce starea postelnicului. Greaca avea tot această tendință vicleană, Păturică o simțise din purtarea către dînsul, dar, ca om cu minte ce era, el vrea să o aducă în stare a'și declara însăși acea dorință; cu alte cuvinte, el voia să prinză șearpele cu mâna altuia; metod foarte ingenios ce s'a practicat în toți timpii, și se va practica pînă ce acest glob se va preface în cenușă sau se va prăvăli în chaos.

Intr'o seară ei beau cafeaua în camera de culcare. Mai înainte vorbiră de amor, acuzându-se unul pe altul de indiferință; dar această conversație se sfârși foarte curând prin jurăminte de cele ce întrebuintează adesea amanții ca să se poată amăgi mai lesne unii pe alții.

— «Așa nemulțumitorule, — zicea greaca, — tu nu mă iubesci cu acea căldură ce așteptam de la un om pentru care am făcut atâtea jertfe. Știi tu că fără tine nu mai pot să mai trăiesc? Când lipsesci câte un ceas de lângă mine, mi se pare acel timp un an, un veac. Oh! cât eram de liniștită pînă a nu mă inclina cu tine! Trăiam cu Postelnicul, fără să fiu turburată de nimic.»

— «Liniștește-te, Duducuțo *fosmu*, eū te iubesc mai mult

decât ori ce în lume ; să n'am parte de Dumnezeu la cari mă închin, să fiu anathema dacă îți minț.

— «Lasă, lasă, nu te mai jura, că am simțit eu toate. Sciū eu pricina care te răcesce de mine »

— «Spune-mi-o, așa să trăești, că'mi vine să 'nebunesc.»

— «Tu mă temi de Postelnicul, și ai dreptate ; dar de ! ce oi se fac ; nu poți să'l las, căci el mă îngrijesce despre toate. Dacă ai avea tu stare să mă ții, chiar acum în acest ceas l'aș lăsa.»

— «Ai cuvânt. Dar, te tem, și cum cutezi să ceri ca un om care te iubesc să stea cu sângele liniștit, și când vine altul și te sărută, chiar pe locul acela unde 'și-a pus el buzele cu puțin mai 'nainte ; când cel-l-alt te stringe în brațe și doarme cu capul pe peptul tēu ? Tu nu sciī ce se petrece în inima mea când te vėz în brațele Postelnicului. Toate furiile Iadului se grămădesc împrejurul meu și imi zic : Injunghe-te sau injunghe'l.»

În timpul acesta se auzi pe drum un glas frumos cãntând versurile acestea :

Frunză verde și iovalea ! Library Cluj

N'am cuțit că m'aș junghea

Vězënd ibovnica mea

Pe brațele altuia. . . .

Amândoi amanți ascultară cu atențiune pathetica melodia în care erau învélite acele versuri, iar ciocoii exlamă cu un zimbet neînțeles : — «Sérmanul Chioftea !,

— «Cine e acel Chioftea?» — întrebă greaca.

— «Un vataf de Curte de la un boiăr.»

— «Și de ce o fi cãntând el aceste stichuri întristătoare.»

— «Este amoresat, sérmanul.»

— «Dupé cine?»

— «Dupé amoreasa stēpânului sēu.»

— «A, a ! înțeleg, dupé frumoasa Despina.»

— «Da, dupé dinsa care l'a făcut vataf de curte, și cale r-giu la Postelnicia.»

Greaca, pricepënd simțul acestor vorbe, zise :

— «Ai dreptate. Ea a făcut tot pentru dînsul, și nimic pentru tine.»

— «Nu este vorba de mine;» răspuse Pătur'că cu nepăsare.

— «Ei bine, Dinule dragă, îmi cunosc greșala, și încep chiar de astăzi o'mi-o îndrepta. Voi scri Postelnicului să te facă vataf de curte în locul lui Gheorghe, pe care voiesce să'l facă zapciu de streini; dar am alt-ceva să'ți spui; ânsé cer să fii tainic. Postelnicul e galantom, își cheltuesce starea cu craidoniî pe la via Brâncoveanului și pe la Cotroceni.»

— «Ei ș'apoi ce ese d'aci? lasă'l să și'i chieltuească cum îi va plăcea!

— «Așa este, ai dreptate; dar el poate să se amorezeze de alta, sau poate să afle că ne iubim amândoi, și să ne oprească și atunci vom rămânea ca'ici pe drumuri. De ce să nu ne bucurăm noi de averea lui, căci suferim mojiicile și fantasiile lui. Eu ca țiuoare și tu ca vataf de curte, putem în scurt timp să'l scoatem la *silimet* 1). Ai, ce zici?»

— «Ce să zic dragă Duduco; zic că Dumnezeu sau dracu ne-a făcut pe unul pentru altul.» Apoi strângându-o în brațe și sărutându-o, zise: — «De mâne, iubita mea, să ne punem la lucru.»

— «Tu'l vei încărca la socoteli,»

— «Tu'i vei cere șaluri și mătăsăriî.»

— «Tu'i vei specula moșiile.»

— «Tu'i vei cere diamanticele.»

— «Și unind jafurile la un loc ne vom cumpăra moși și țigani.»

— «Ș'apoi ne vom cununa; nu este așa, Duducoțo dragă?»

— «Bravo, Dinule, ai ghicit! . . .»

— «Bravo, Duduco.»

— «Pe mâne.»

— «Ia stăi puțintel; am uitat un lucru:» -- exclamă greca puindu-și degetul la buze spre a-și aduce aripinte. — «Noe ne mai trebuiă un om ca să ne stoarcă banii grecului, fără d'a ne da noi pe față.»

— «Ai dreptate, Duduco.»

— «Cunoscî tu vre unul?»

— «Cunosc, dară . . .»

1 Desevêșită sărăcie.

- «Cine ea? cum il chiamă?»
- «Kir Costea Chiorul.»
- «O fi Costea bogasierul de la Sf. Gheorghe cel nou.»
- «Tochmai acela»
- «De minune!

CAPITOLUL X

Kyr Kostea Kiorul.

Ne oprim puțin din povestirea noastră, ca să introducem pe scenă, încă un personajiu foarte interesant, care are să joace un rol însemnat în această istorie.

Cei ce cunosc cum era forma orașului București, înaintea focului de la 1847, n'au de cât să se gândească puțin și și vor aduce aminte că, mergând drept pe ulița Colții spre St. Gheorghe cel nou, era pe timpii aceia, o piață triumfiulară. din care își luaū începutul trei ulițe: una ducea spre Bărăția, alta către Hanul lui Filaret 1) și cea din urmă se îndrepta către Pescăria vechie din mahalaua Scaunelor. Cea d'ântai era locuita de bogasieri; a doua de cojocari subțiri și groși; iar a treia, acoperită cu scânduri din Stambul, era locuită numai de abagii și găitănari.

Pe la 1814, aceste ulițe, ca mai toate cele-l-alte, erau asernute cu scânduri de stejar și aveau pe de desubt, canaluri de lemn pentru scurgerea apelor. A umbla ânsă pe asemenea poduri era o adevărată tortură, căci une-ori ele erau pline de noroi infectat din cauza necurățirii canalelor; alte-ori se rupea câte o scândură tocmai când nenorocitul pedestru punea piciorul pe dinsa și fără veste el se simția cufundat în noroi până la mijloc sau chiar se pomenea cu o mână scrântită sau un picior frânt. Se mai adaogăm pe lângă acestea, și lipsa de felinare; și abia ne vom putea face o idee despre trista stare în care se aflau ulițele Bucureștilor pe timpii aceia.

---

1) După clădiri au purtat acest nume, una este accia despre care vorbim, iar cea de a doua este localitatea pe care s'a clădit Theatrul.

În una din acele trei ulițe, locuia un neguțator, căruia din cauza deosebitelor obiecte de vânzare ce ținea în magazinul său, nu i putem da nici o calificăție definitivă; tot ce putem zice despre dînsul este, că făcea parte din toate cîșele negustoresci, fără ca să plătească patenta la vre-una dintr'însele căci dacă stărostia voia să i dea patentă de bogasiar, el nu o primea, zicînd că este ciaprazar; iar din această corporație, el scăpa aruncându-se în alta, fără ca nimeni să l poată dovedi de mincinos.

Acest neguțator, evreu de origină trăit și naturalizat printre fanarioi, se deosibia dintre colegii săi, printr'o rară dibăciă întemeiată din nenorocire, pe un caracter cât se poate de mîrșav.

A trâmite la ocnă pe un nevinovat sau a fura cu paraoa de la marfă, pentru dînsul era tot una; conștiința lui era obicinuită cu tot felul de răutăți, în cât cea mai mare nelegiuire nu putea să deștepte în inima sa, nici milă nici frică de Dumnezeu.

Ca să ajungă a dobîndi stare mare, el întrebuițase toate mijloacele putincioase și nu nesocotise cătuși de puțin folosul ce putea trage întru aceasta de la femei. Nu era un dasfrănat în țeară, pe a căruî cochetă să nu o cunoască Kyr Costea. El împrumuta pe toți junii eu bani, luându-le dobînzii nespuse: făcea înlesniri amoroase chiar în casa lui; spiona pe toată lumea și o trăda la spathariă. Toate aceste le făcea sub masca omeniei și a dreptății, și suntem înaintați, căci dacă bieata țeară Românească ar fi fost și pe atunci un obiect de speculă, chiar pentru oamenii de jos, Kyr Costea negreșit s'ar fi servit și el de cuvintele patriă și libertate, ca să și sature lăcomia de bani.

(Va urma).

